

**Auto-biographie van mr. L. van Toulon, in leven staatsraad,
gouverneur der provincie Utrecht, aldaar overleden 5 januarij
1840**

<https://hdl.handle.net/1874/235090>

11808

AUTO-BIOGRAPHIE

VAN

Mr. L. VAN TOULON,

IN LEVEN STAATSRAAD, GOUVERNEUR DER PROVINCE

UTRECHT,

aldaar overleden den 5 Januarij 1840.

B. oct.
2479

B. Miss. Lett.
J^o 2479

AUTO-BIOGRAPHIE

VAN

Mr. L. VAN TOULON,

IN LEVEN STAATSRAAD, GOUVERNEUR DER PROVINCE

UTRECHT,

aldaar overleden den 5 Januarij 1840.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0467 9209

Wanneer ik, in den avond van mijn leven, terug denk op den loop der gebeurtenissen, die dat leven hebben vergezeld en zulk een' gewigtigen invloed daarop hebben uitgeoefend; — wanneer ik naga de groote wereldtooneelen die, gedurende dat tijdvak gezien, het leerzame, maar ook het gevaarlijke dat die tooneelen hebben opgeleverd, de menigvuldige schokken en veranderingen, die daaruit zijn voortgesprongen, en hoe ik daarbij de bijzondere bewaring en leiding der hooge Voorzienigheid voor mij en de mijnen mogt ondervinden; dan gevoele ik mij genoopt, om voor mij zelve en voor mijne nablijvenden met eerbiedigen dank eene en andere trek van mijne herinneringen op het papier te vermelden.

Den 17 Augustus 1767 werd ik te Gouda geboren uit Ouders, welke in deze, toen nog wegens haren rang onder de groote stemmende steden van Holland, voor hare regering zeer gezochte plaats mede met verscheidene van hunne nabestaanden tot den regeringsstand aldaar behoorden.

Mijn Vader had na de Akademie te Leijden en vervolgens de praktijk te 's Hage bezocht te hebben, zich onder de leiding van zijn Neef, den Burg. van

Brandwijk aldaar nedergezet en huwde met eene dochter van den Burgemeester van Eijck. Hij bekleedde vervolgens aldaar onderscheidene regeringsposten, schaarde zich gedurende de omstandigheden van dien tijd onder de zoogenaamde patriottische vanen en bleef dat systema, ofschoon dan met de meeste gematigdheid, aankleven. Tot hoogere Staats-Commissien geroepen was hij daarin werkzaam totdat de omwenteling van 1787 hem uit het bestuur verwijderde.

Mijne opvoeding geschiedde in den stillen, eenvoudigen en orthodoxen Godsdienstigen zin, waaraan beide mijne ouders hartelijk gehecht waren en als oudste Zoon werd ik, volgens de gewoonte van dien tijd bestemd en opgeleid om eenmaal aan de regering mijner geboortestad deel te verkrijgen.

Reeds op mijn elfde jaar werd mij op de toenmaals zeer bloeiende latijnsche school in gemelde stad; de loop der studien geopend, en dit had ten gevolge dat ik reeds op mijn 15^e jaar bekwaam gekeurd werd de academische lessen bij te wonen.

Ik heb meer dan eens reden gevonden om mij over het te jonge van dien leeftijd tot gemeld einde te beklagen. Ook de toenmaals zeer drukke bezigheden van mijn Vader stonden Hem in den weg om mij gedurende mijn verblijf aan de hoogeschool te Utrecht zoo in mijne studien te leiden als wel anders met zijnen wensch zou zijn overeenkomstig geweest.

Intusschen deed zich in het jaar 1786 eene omstandigheid op, welke mij die lessen vroeger dan bedoeld en ook op zich zelve verkiezelijk was, deed verlaten, en waardoor mijne promotie en bevordering tot Meester in de regten bespoedigd werd.

Mijn Oom namelijk, van Toulon van Wulven, zitting hebbende in het kollegie van Gecommitteerde Raden van Zuid-Holland, ten zelfden jare in gemelde hoedanigheid het regt tot voordragt verkrijgende ter gelegenheid eener opengevallene Commiesplaats bij de finantieële provinciale bureaux (waaraan een inkomen van / 1400 verbonden was) bestemde mij met goedvinden mijner Ouders, tot dezen post, en na zoo even gezegd is gepromoveerd te zijn, werd ik dus reeds op mijnen jeugdigen leeftijd van 18 jaren te 's Hage gevestigd.

Spoedig na deze vestiging bekwaamde ik mij meer bepaaldelijk tot het afleggen mijner Godsdienstige geloofsbelijdenis, hetwelk op verlangen mijner Moeder was uitgesteld tot na het einde van mijnen academie-tijd en werd ik bij den WelEerw. Heere Ds. Speelman in 's Hage tot Lidmaat aangenomen.

De genoemde bestemming had zeker hare zeer goede zijde. In de kosten mijner verdere opleiding werd, daardoor, ten gunste mijner Ouders, die van een talrijk huisgezin voorzien waren, te gemoet gekomen, terwijl mijne plaatsing in zoo'n stad mij de gelegenheid opende om verdere kundigheden te verkrijgen en mij op de kennis van regtszaken toe te leggen.

Er kwam bij, dat ik te nader aan het tooneel werd gesteld, om naar gelang der betrekkingen waarin mijn Vader en andere mijner aanverwandten geplaatst waren, mij spoedig tot verhevener werkzaamheden gebracht te zien en eene schoone toekomst scheen dus indedaad voor mij geopend.

Doch spoedig kreeg dit een ander aanzien. De omwenteling van 1787 viel voor. Mijn vader deelde in de disgracie, verwijdering en plundering, die dezelve ver-

gezelden, en ik, ofschoon te jong tot hiertoe geweest om mij met politieke zaken te bemoeijen, zag daarbij tevens alle de genoemde uitzichten verloren gaan.

Mijne toenmalige inwoning op kamers bij een winkelier die onderofficier was bij het vrijcorps en zich daarbij door zijne zonderlinge houding te meer had doen in het oog vallen, gaf mij aanleiding om met allen spoed een huis te verlaten, dat waarschijnlijk aan verregaande baldadigheid zou bloot staan, gelijk hetzelfde dan ook vervolgens beneden werd geplunderd en geheel met kogels doorschoten.

Ik verwijderde mij diensvolgens in gezelschap van een mijner vrienden den Heer van Persijn, onzen intrek nemende op een aan zijne familie toebehoorend, en schoon onbewoond nog ten deele gemeubeld jagthuis tusschen Wassenaar en Katwijk gelegen.

Het was hier dat wij eenigen tijd in de grootste stilte doorbrachten in onze behoeften, zoo goed mogelijk door ons zelve met behulp van eenen getrouwen boodschapper voorziende. Het was hier, dat ik geheel onkundig van het lot mijner ouders en naastbestaanden, geheel onzeker omtrent de toekomst, geheel vervuld met beschouwingen omtrent het lot mijns vaderlands, mij de groote les van wereldsche onbestendigheid en van menschelijke driften op het nadrukkelijkst zag ingeprent en door de hevige schokken waaraan ik was blootgesteld, eene zielswending bekwam, die ik nog heden dankbaar mag aanmerken als den grondslag gelegd te hebben tot eene gematigdheid in denk- en handelwijze, welke ik mij verheuge gedurende mijnen levensloop bestendig te hebben aangekleefd.

Een paar aldaar ondervondene voorvallen mij herin-

nerende zal ik dezelve hier met een woord opteekenen, om zoo wel tot eene bijdrage voor de kennis van dien tijd als van mij zelve te kunnen dienen. Het eerste betreft een bezoek, waarmede men ons deed te weet komen, dat wij in onze stille schuilplaats bedreigd werden door eenige onstuimige Katwijksche visschersknappen, die gezind om een togt te maken ten einde de vlag op de toren te Wassenaar meer regt op te plaatsen, zich hadden uitgelaten het geheimzinnige van ons verblijf en passant, te willen gaan opnemen en ontdekken. Eene groote hoop volks zou zich daartoe bij ons vervoegen. Onderrigt van den dag tot de optogt bestemd, begaven wij ons op het eerste gerucht der aannadering over de hooge duin achter het huis in een vrij uitgestrekt daarbij gelegen boschland. Spoedig bemerkten wij, dat de togt naar den kant van Wassenaar werd voortgezet en toen vertoonden wij ons bij den boer, wonende op de hofstede naast de woning gelegen.

Door denzelve vernamen wij, dat het getal der aanwezenden, vrolijk en woelig zich slechts tot vijf had uitgestrekt, en dat zij gezegd hadden op het vernemen onzer afwezigheid dat zij in het retour nader zouden aankomen en ons volstrekt wilden zien. Wij besloten toen tot de ontvangst, namelijk in dier voege, dat de Heer van Persijn met een zeker getal flessen gewapend de troep voor het huis vriendelijk zou opwachten, terwijl ik van een jagtgeweer voorzien van achter een boom zonder bespeurd te kunnen worden, zou opletten wát er gebeurde en naar gelang der omstandigheden zou kunnen te hulp komen of handelen. Zoo werden de rollen tusschen ons verdeeld, en gelukkig uitgevoerd. Het gezicht der flessen deed ook hier de bedoelde werking.

De reeds lang niet meer nuchteren hoop nam het hun na eene korte woordenwisseling gedaan aanbod tot verfrissching met bijzondere graagte aan. Er werd gesproken over de familie van den Heer Persijn. Zijn reismakker werd geheel vergeten, de pijpen opgestoken, de glazen herhaaldelijk gevuld, en ten besluit nog een voldertje ingesteld op de gezondheid van den Prins, van de Prinses en van Mijnheer Persijn. Een bezoek inde daad dat ons herhaaldelijk stof tot lagchen opleverde en ten gevolge had ons verder geheel rustig en ongemoeid verblijf.

Het ander voorval dat ik bedoelde bestond in het volgende: Veel beleefdheid ondervonden hebbende op het Buiten van den Heer Bogeert te Voorburg, welke Heer mede in het Kollegie van gecommiteerde Raden zitting had, besloot ik op een goeden morgen derwaarts te wandelen. Eene der dochters, die zich altijd voor de zoogenaamde Oranjepartij had uitgelaten, was alleen thuis. De verdere familie de patriotsche sekte aanklevende had zich verwijderd. Op de ontvangen uitnoodiging zette ik mij aan den middagdisch, en was gedurende denzelven getuige van een door eene Commissie uit de Oranje-Societeit afgelegd bezoek, bij hetwelk zij verzochten dienzelfden middag en avond gebruik te mogen maken van de stal tot het in gereedheid brengen van eene eerepoort, onder welke, zoodra dezelve af zou zijn de Jufvrouw met haar dischgenoot dienzelfden avond zouden verzocht worden plaats te nemen. Voorzigtigheid vorderde in onderscheidene opzigten dat ik hieraan voldeed, doch met welk een beklemd hart ik, die nog zeer weinig van mijne naaste betrekkingen vernomen had, dit woest gejuich bijwoonde; zal beter kunnen

worden bezeit dan beschreven. Mijn vertrek gelukte niet voor omtrent middernacht, en men had mij dus reeds zeer lang en met eene zekere bekommering gewacht toen ik in onze eenzame woning terug trad.

Na nog eenigen tijd vertoevens aldaar, en op het vernemen van het aanvankelijk aanzijn van eenige meerdere kalmte, besloot ik naar 's Hage en op mijnen post terug te keeren. De Heer van Persijn vervoegde zich onder de uitgewekenen buiten 'slands, en overleed weinige jaren daarna. Intusschen hoe merkbaar hoe treffend was de verandering die er zich bij mijne terugkomst voordeed en dat voor een jong man van niet meer dan 19 jaren. Dezelfde menschen die hem bevorens zochten, schuwden hem nu hetzij openlijk hetzij ter sluips; maar wat meer zegt spoedig was het te bemerken dat de schoone vooruitzigten van bevordering, welke zich tot hiertoe aan mijnen geest hadden vertoond, door zwarte wolken waren overdekt en in het niet terug gezonken. Omstandigheden en ondervinding indedaad hoogst geschikt op zulk eenen leeftijd om de levendigste indrukken voor altijd teweeg te brengen, maar welke ik dan ook geloof dat onder het geleide eener hooge Voorzienigheid tevens mij zeer ten goede gestrekt hebben.

Jammer evenwel dat mijn lust om mij meer te bekwamen ook door diezelfde omstandigheden en ondervinding maar al te veel werd ter neder gedrukt. In stilte en eenvoudigheid leefde ik voort. Korte jaren daarop geraakte ik in kennis met de oudste dochter van den Raadsheer in den Hove van Holland Mr. J. van Nispen en in Februarij 1791 werd ik, ruim 23 met haar ruim 19 jaren oud, in eenen genoegelijken echt verbonden. Aan het huishoudelijk leven op deze wijze teweeg

gebragt, waren natuurlijk meerdere uitgaven verbonden, en dit verlevendigde den wensch tot mijne bevordering en de gelegenheid van ruimer bestaan. Mijn Oom van Blijdenbergh toenmaals lid van het Kollegie der admiraliteit te Amsterdam, en wel gezien ten Hove, gelijk ook naderhand mijn Schoonvader voornoemd, bragten dit bij den Erfstadhouder ter sprake, doch de indruk door het voorgevallene met mijnen Vader gemaakt was nog te versch en te levendig dan dat men zich immers voor als nog veel gunstig gevolg daarvan scheen te mogen voorstellen. Op denzelfden stillen voet zag ik dus mijne dagen voortgaan totdat de gebeurtenissen van het jaar 1795 een ander tooneel voor mij openden. Intuschen werden mij drie kinderen geboren: Martina Adriana Marie in 1792, Johanna Paulina Jacoba in 1794, en Martin Louis in 1796. Kort na de omwenteling welke het jaar 1795 teweeg bragt werd ik geroepen in het provisioneel Committé van Justitie te 's Hage, welke functien met twee maanden eindigden, na voor mij vervangen te zijn door de benoeming bij het aftreden der representanten van Holland tot Commies-Generaal der posterijen van die provincie in de plaats van den Heer l'Honoré, overleden.

Maar ook bijna terzelfder tijd deelde ik in den toen heerschenden maatregel der remotien. Ik was namelijk reeds op mijn elfde jaar door Burgemeesteren van Gouda, als ambachtsheeren van Capelle op d'IJssel benoemd geweest tot Schout van die gemeente met vrijlating om door een substitut volgens de gewoonte van dien tijd, dien post te mogen laten waarnemen. Nu vervoegde zich wel in 1795 eene commissie uit de zoogenaamde club dier plaats bij mij, om te betuigen dat men mij

wenschte te behouden, en men volhardde in deze be-
tuiging niettegenstaande ik de zwarigheden daartegen
niet ontveinsde. Alle twijfel dienaangaande hield echter
spoedig op, want de provinciale commissien tot de re-
motien te Capelle op hare rondreise gekomen zijnde ver-
klaarde mij vervallen, en de spreker der bovengenoemde
bezending, die zoo hartstogtelijk tot mij het woord had
gevoerd, werd in mijne plaats aangesteld.

Het financieël gemis, hieruit voor mij voortspruitende,
werd meer dan vergoed door mijne benoeming tot ad-
junct-secretaris der Cijfers van Staat, in welke betrek-
king ik mij aan mijnen behuwd Oom Croiset op zijn
verlangen in 1796 zag toegevoegd.

Intusschen hadden de indrukken die mijn geest sedert
1787 ontvangen had, en de principes van gematigdheid,
welke ik bij mij zelve had aangekweekt, te diepe wor-
telen bij mij geschoten, dan dat ik ofschoon geenzins
ontkennende, dat eenige goede inzigten bevorderd wer-
den, in den loop van zaken bevrediging voor mijne wen-
schen zou gevonden hebben. Het was mede uit dien
hoofde dat ik afweerde het plan om mij tot hoogere
betrekkingen te doen benoemen, waartoe mij het voor-
stel gedaan werd. Ik vergenoegde mij om vervolging
uit partijschap in het vak waarin ik gesteld was, te
helpen afkeeren en heb het genoeg gehad de goede
gevolgen daarvan te mogen ervaren.

Voor die gevoelens van gematigdheid kwam ik te
meer uit door deel te nemen aan de zoogenaamde ge-
meenebestgezinde societeit, waarin ik eene zeer werk-
zame rol verkreeg, maar ook verbond ik mij in 't ge-
heim met eenige vrienden van eenerlei denkwijze met
mij, waaronder der H.H. Hofman te Rotterdam, Lewe

te Leijden, Smissaert te Amsterdam, Boscha te 's Hage, om de revolutiegeest, zooveel mogelijk te temperen, grootere schokken te vermijden, en de ware belangen van het vaderland te doen in acht nemen. Eene zeer levendige briefwisseling vloeide hieruit voort, maar ook weldra dat ik in het oog van sommige drijvers als suspect beschouwd en aangeteekend werd, hetgeen zich gedurende het bekende driemanschap bijzonder deed blijken. Van eenen anderen kant vermeerderden mijne werkzaamheden niet weinig door het mij opgedragen toezigt over den Franschen veldpost, werkzaamheden welke uit hoofde van de veelvuldige aanraking met fransche militaire autoriteiten hier te lande nu en dan van eenen zeer ingewikkelden aard waren.

In den jare 1800 werd mijn huisgezin vermeerderd door de geboorte eener dochter welke de namen bekam van Petronella Jacoba Louisa.

Daarentegen trof mij omtrent het midden van den 1802 een zware slag door het spoedig overlijden mijner waarde Moeder Vrouwe Adriana Maria van Eijck, welke ik ofschoon op de eerste tijding harer bedenkelijke ongesteldheid dadelijk naar Gouda vertrokken zijnde, niet meer levend mogt aantreffen. Bijna terzelfder tijd werd ik ter gelegenheid dat door het toenmalig Gouvernement (het Staatsbewind der Bataafsche Republiek) bij de gebleken toenadering der oranje-gezinden, eene zamen-smelting van gevoelens mogelijk en nuttig werd geoordeeld, benoemd tot lid van den Stedelijken Raad der residentie en het was hierdoor dat ik de aangename blijk mogt ervaren, hoe diezelfde gevoelens van gematigheid, welke ik steeds aankleefde, eenige onderscheiding hadden mogen wegdragen. Spoedig kwamen

zij mij ook in deze nieuwe betrekking te stude, gelijk het volgende voorval daarvan ten bewijze zal strekken.

In gemeld Kollegie namelijk bevonden zich van de negen Leden, die hetzelfde uitmaakten vier der vóór 1795 in dienst geweest zijnde regenten. Al dadelijk na de zittingneming werd door hen ter sprake gebragt, of het niet eene eerste bezigheid behoorde uit te maken, om de onregtvaardigheden die door remotien om politieke daden of gevoelens sedert 1795 geschied waren, door het weder in hunne vroegere functie brengen dier afgezette ambtenaren te herstellen. Ik verzette mij echter hiertegen op grond dat ik ofschoon evenzoo de bedoelde onregtvaardigheden afkeurende begreep dat onze roeping en zamenvoeging volstrekt vorderde ons, van al wat reactie en dus nieuwe onregtvaardigheid zou zijn te onthouden. Dat gevoelen vond bij vier leden ingang, doch de zaak werd echter op dien dag niet verder behandeld of afgedaan. Des avonds werd ik bij een der leden van het Staatsbewind genoodigd en bij het bezoek daarop gevolgd mij het verwijt gedaan, dat ik niet gezind was de klove te heelen en wat meer van dien aard was. Ik gaf te kennen mij op zulk eene toespraak te moeten verschoonen om aldaar rekenschap af te leggen, doch dat ik alleen de verzekering wilde geven, dat men mij verkeerd beoordeelde en bleef volharden in het geloof dat de meening, welke ik had voorgestaan met het ware der publieke zaak overeenkwam. Den volgenden morgen op het bestemde uur naar het Stadshuis gaande, werd ik door den Heer van Hees, die van de vorige Regenten nu onder de nieuwe Leden gekozen was, op de straat ontmoet, en ontving toen de betuiging, dat hem het voorgevallene van den vorigen dag leed deed,

dat hij personeel niets liever wenschte, als zich bijzonder met mij te verstaan, ten einde te trachten door wederzijdschen invloed eene leiding aan de zaken te bezorgen, geschikt ter voorkoming van alle botsingen, dat hij zich daartoe zijnerzijds aanbood, en ook bij mijne bekende gevoelens op mij evenzoo rekende. Ik gaf in substantie te kennen, dat ik zeker niets liever wenschte dan op zulk eene wijze bedrijvig te zijn enz. In de vergadering gekomen werd de zaak der remotien ten algemeenen genoeg afgedaan en bepaald, dat volgens eene daarvan te maken lijst, de vroeger afgezette ambtenaren ter gelegenheid van gewoonlijke vacatures *bij voorkeur* zouden worden in aanmerking genomen. Van dat oogenblik is dat Kollegie, en nog meer bepaaldelijk mijne betrekking bij hetzelfde met den Heer van Hees die even als ik tot de drie Leden behoorde, welke in de zoogenaamde kamer van Policie (wethouders) zitting kregen, mij van eenen bijzonder aangename aard geweest en gebleven.

In den jare 1803 werd mij de post van Secretaris der posterijen in de Bataafsche republiek opgedragen en hierin gevoegd bij mijne overige reeds hier voorgenoemde betrekkingen waarmede zich nog onderscheidene stedelijke Commissien vereenigden, vond ik veel bedrijf en drukke bezigheid. Evenzoo vond ik deze bezigheid in eene ruime mate ten aanzien van de zaak der armen en de plans en inrigtingen tot het verzorgen van werk voor dezelve. Lid en beurtelings Voorzitter eener toen opgerigte Departementale alsmede vaste president eener Stedelijke Armen commissie wijdde ik daaraan al den tijd, dien ik van mijne overige ambtswerkzaamheden maar eenigzins kon uitkoopen, en had het genoeg de

pogingen welke daartoe werden aangewend niet ongelukkig te zien slagen.

In 1807 werd mij bij de reorganisatie der posterijen door Koning Lodewijk de titel van Secretaris-Generaal opgedragen.

En zoo liep de tijd voorwaarts terwijl ook gedurende het kort bestuur van den Raadpensionaris mijne omstandigheden op denzelfden reeds genoemden voet bleven voortgaan.

Intusschen echter had ik van den Generaal Pyman toenmaals Agent van Oorlog een zeer vriendelijk en dringend aanzoek gehad om als Secretaris-Generaal bij dat Ministerie over te gaan, doch bleef zulks echter zonder gevolg. In 1804 had ik het verlies te betreuren van mijn Schoonvader den Raadsheer van Nispen, die in een 74 jarigen ouderdom aan de zijnen door den dood onttrokken werd. In 1805 was ik door het Staatsbewind tot vervangende Commissaris politiek bij de Hervormde Synode te 's Hage benoemd geworden.

In 1806 werd mijn huisgezin op nieuw vermeerderd door de geboorte eener dochter, aan welke de namen van Petronella Vincentia gegeven werden.

Slechts zeer kort, gelijk men weet, stond de Raadpensionaris Schimmelpenninck aan het hoofd van 's Lands bestuur, waarop hij door den invloed van den Franschen Keizer geplaatst werd. Diezelfde ontegenstaanbare invloed deed hem spoedig vervangen, en schiep een koningrijk waarvan de troon aan 's Keizers broeder Lodewijk Napoleon werd opgedragen, of liever welligt opgedrongen.

Onze omstandigheden liepen zamen om mij bij denzelfden al dadelijk in bijzondere opmerking te brengen.

Daartoe behoorde, dat ik juist op het oogenblik zijner komst hier te lande tijdelijk Voorzitter was van het stedelijk bestuur, en in die betrekking mij in onderscheidene opzigten als het ware, op den voorgrond gesteld vond, gelijk de beschikkingen toen door mij gemaakt het geluk hadden van veel goedkeuring weg te dragen. Voorts vernam het nieuwe hoofd van den Staat; wiens ijver om onze zaken te leeren kennen aan eenen ieder bleek, weldra dat ik mij als Lid van voornoemd bestuur sedert eenigen tijd had beziggehouden met het beramen en voorbereiden eener inrigting tot redding van schipbreukelingen te Scheveningen.

De Minister van Marine Verheull bekwam den last om mij daarover te onderhouden en dit had tén gevolge, dat ik ter voortzetting en ondersteuning van mijn doel, bij geheim kabinets besluit gemagtigd werd om op publieke kosten een lifeboat in Engeland aan te schaffen, en herwaarts op een schip, dat van de visitatie zou worden vrijgesteld, te laten verzenden. In deze magtiging was zeker veel opgesloten. Omstandigheden deden het mij echter onraadzaam keuren daarvan gebruik te maken. Een ander blijk van gunstige opmerking ondervond ik bij het navolgende voorval. De koning namelijk liet mij op zekeren dag bij hem ontbieden. Mij naar het huis in 't bosch begeben hebbende, vernam ik weldra dat de reden gelegen was in eene aangeboden lijst van candidaten voor het wetgevend ligchaam, waaruit den volgenden dag de benoeming geschieden moest. Vroeger had de koning mij meer dan eens gevraagd, wat hij voor mij doen kon? en ik had dit telkens beantwoord met den nederigen wensch om mij te laten zoo ik was, onverminderd de

verdere bijzondere tijdelijke dienstverrigtingen, waartoe men mij mogt oordeelen van nut te kunnen zijn. Nu zeide hij mij, toen ik binnen kwam: »Maintenant j'ai votre affaire. On m'a présenté la liste pour la candidature du corps législatif, et j'y ai trouvé votre nom." Ik gaf mijne verwondering daarover te kennen, de waarschijnlijkheid tevens aanduidende dat hier eene vergissing plaats had, welke welligt door het zien van den voornaam zou worden toegelicht, en het bleek dan ook toen dat niet *L.*, maar *M. van Toulon* (mijn Vader) was bedoeld geworden. »Ah! c'est Monsieur votre père, dites moi, désirez vous qu'il soit nommé?" Ik zeide dat ik met al de erkentelijkheid die ik gevoelde, mijn wensch aan dien mijns vaders liefst geheel zou willen onderwerpen; dat mij wel niets daaromtrent was bekend geworden, doch dat ik echter reden meende te hebben om te twijfelen of mijn vader, reeds in jaren gevorderd, en na van een woelig politiek tooneel te zijn afgetreden, thans in stille rust te Gouda levende, wel een nieuwen loopbaan zou kunnen verlangen. »Welnu," sprak de Koning, »ga dan nog heden naar Gouda en doe het voorstel uit »mijn' naam, maar zorg dat het antwoord morgen, wanneer ik de algemeene benoeming moet doen, in tijds »mij geworden." Met wezenlijk gevoel voldeed ik aan dezen last. De afloop was gelijk ik mij daarvan had voorgesteld. Al verder werd mijne aanraking met den Koning grootelijks bevorderd door mijne betrekking en werkzaamheden tot de zaak der armen waarvan ik hier boven gewaagde. Daarin schiep de Koning een zeer groot welbehagen en verleende mij zijne goedkeuring en ondersteuning. Hij verlangde zelve de kleine beginselen van werkverzorging welke waren aangelegd, in oogenschouw

te nemen en gaf mij een indedaad zeer vereerend bewijs zijner gevoelens te mijwaarts door bij zijne benoeming eener Commissie voor Zijne partikuliere weldadigheid, waarin niet dan met hem medegekomene Franschen, tot zijnen stoet behoorende (vier in getale, waaronder de Groot-aalmoezenier Lamblardie zich bevonden) als eenigste Hollander tot lid en thesaurier bij dezelve te verkiezen waarvan, bij het gemis van lokale en personele kennis der genoemde Leden, natuurlijk het gevolg was, dat ik de voorname spil werd, waarop alles draaide, en mijne bezigheden niet weinig zag vermeederen. Dit werd almede het geval door hetgeen tengevolge dier benoeming even daarna gebeurde. Het is bekend, dat de ramp welke de stad Leijden door het springen van een schip met buskruid beladen, in den avond van den 12^{den} Januarij 1807 trof, 's Konings bemoeijing in eene zeer hooge mate opwekte ter voorziening en ondersteuning. Den volgenden morgen ten 6 uren liet Dezelve mij reeds bij zich ontbieden, en ik bekwam als toen den in onderscheidene opzigten zeer streelenden, doch in uitvoering niet gemakkelijken last om, nadat ik mij spoedig naar Leijden zou hebben begeven aldaar op te sporen de personen die tengevolge van den ramp zonder huisvesting geraakt waren en ondersteuning behoefden, in welke behoeften ik ten kosten des Konings zou hebben te voorzien, wordende het paleis van 't huis in 't bosch ter mijner beschikking gesteld, om aldaar degenen in maniere voorzd. daartoe zouden voorkomen, op te nemen, te voeden en te verzorgen. Niets dan grove meubelen zich op gemeld paleis bevindende was indedaad de beschikking van de onderscheidene vereischten van geen geringen omvang. Aan de edele bedoelingen des

konings werd voldaan en onderscheidene personen of familien, waarbij ook de bekende Francq van Berkkeij, hebben aldaar gedurende eenen geruimen tijd 's konings weldadige gunsten mogen inoogsten.

Terwijl ik mij nu ter volbrenging dezer taak, ook nog van tijd tot tijd te Leijden moest bevinden, gebeurde mij daar iets dat ik ter gedachtenis waardig keure. Ik noemde hier boven onder de leden der Commissie van 's Konings partikuliere weldadigheid ook deszelfs groot-aalmoezenier. Deze man werd eigenaardig door sommige R. C. geestelijken aangezocht ter bevoordeeling van deze of gene leden hunner gemeenten. De heer de Sanegra had mij echter aangespoord om daaraan niet dan met de uiterste voorzigtigheid toe te geven. Dit kon niet wel missen om, ofschoon dan niet uiterlijk blijkbaar, eenig misnoegen te weeg te brengen. Ik heb echter vermoed daaraan te moeten toeschrijven, dat ik een koninklijk kabinetsrescript ontving, waarbij de heer Broes predikant der Hervormden die vele schade door den ramp geleden had, werd aangeduid als door mij en mijne opgave over het hoofd te zijn gezien en mij den last gegeven om denzelven voor zijn verlies uit 's konings naam eene tegemoetkoming jaarlijks toe te leggen. Hierover teregt verwonderd, daar ik noch direct noch indirect eenig aanzoek immer ontvangen had, begaf ik mij bij den voornoemden heer, zoo tot het bekomen van inlichting, als ter uitvoering van den mij gegeven last. Ik kreeg in substantie ten antwoord, dat hij zeer wel was bekend geworden met 's konings weldadigheid, en dat zeker zijne gelede verlies aanzienlijk, maar tevens wat zijne manuscripten betrof, onherstelbaar waren; dat hij evenwel gemeend had die weldadigheid

niet te moeten of te mogen inroepen en ook thans hoe hoogst gevoelig hij ware aan 's Konings bijzondere onderscheiding, het aangeboden niet te mogen aannemen. Dat past niet zeide hij, aan een Christen-leeraar, die door de Voorzienigheid met fortuin gezegend, en daardoor in staat is aan zijne verliezen, voor zoover zij te herstellen zijn, te voorzien, terwijl zoovele andere ongelukkige Stadgenoten dat voorregt missen. Ik vroeg hem of hij geneigd zou zijn aan mij van deze gevoelens schriftelijk te doen blijken, en op het toestemmend antwoord deswege ontving ik een brief, waarbij dezelve herhaald werden.

Nu maakte ik eene vertaling van dien brief, en zond die met een kort rapport aan den Koning, eenvoudig inhoudende dat ik mij vleide daaruit te zullen blijken hoe en met welke uitkomst ik aan den vereerenden mij gegeven last had trachten te voldoen, terwijl het mij tevens streelde in dit gebeurde aan den Koning, zoo kort na zijne komst alhier, te mogen aanbieden eene proeve van het nationaal karakter. Het gevolg was, dat de eerst opgevatte indruk tegen mij geheel was weggenomen, dat mijn gedrag werd goedgekeurd, en ik gemagtigd werd om van den heer Broes te vragen eene opgave van bij den ramp ongelukkig geworden personen, aan welken dan het aan dien heer toegelegd bedrag zou worden beschikbaar gesteld. Eene gebeurtenis voorwaar, bij welke wederzijds zulk eene bijzondere kieschheid doorstraalt, dat ik mij met levendig aandenken altijd verheugd heb daarbij het werktuig geweest te zijn.

Kort hierna ontving ik mijne benoeming tot Ridder der pas opgerigte orde van de Unie, terwijl ik even te

voren wegens de Regering van 's Hage met gecommiteerden van onderscheidene andere Steden geroepen werd in een grooten buitengewonen Staatsraad door den Koning voorgezeten bestemd om aldaar gehoord te worden over de tedere zaak der gilden, waaromtrent vroeger tusschen de Gecommitteerden onderscheidene handelingen waren aangevangen, bij welke men mij de eer had aangedaan mij tot voorzitter te verkiezen.

Maar het spoedig daarop gevolgd overlijden van den oudsten zoon des Konings gaf stof tot velerlei verandering. Het bewerkte dat het verblijf in 's Hage misviel en op Utrecht het oog gevestigd werd. Onderscheidene pogingen door het Stedelijk bestuur van eerstgemelde plaats aangewend, waaronder mede een adres, gedurende mijn tijdelijk presidie, aangeboden, bleven zonder gewenschte uitwerking en gelijk dus de zetel van het Gouvernement weldra stond te worden verlegd, was dan ook nu het oogenblik voor de deur dat mijn wensch dien ik standvastig had aangekleefd om te mogen blijven in de onderscheidene betrekkingen welke ik bij elkander gevoegd bezat, niet langer zou kunnen worden opgevolgd.

In het najaar van 1807 werd ik echter bij de nieuwe organisatie van de Posterij-directie nog bevestigd in mijn post van Secretaris-Generaal derzelve.

Maar ook tevens gaf de verplaatsing van 's Konings verblijf natuurlijk aanleiding tot eene groote vermindering in mijne werkzaamheden voor deszelfs partikuliere weldadigheid. Een en ander maal poogde ik, tot het inzenden mijner verantwoording deswege te worden toegelaten. Men hoorde dit vriendelijk aan, doch de zaak bleef zonder gevolg en ik achtte mij, bij die onder-

vinding verplicht, om ter voorkoming van alle verkeerde gevolgtrekkingen in een schriftelijk verzoeg op de indiening aan te dringen. Hierdoor verkreeg ik mijnen wensch, terwijl uit mijne toen opgemaakte en ingeleverde verantwoording bleek, dat er gedurende den korten tijd van mijn beheer belangrijke sommen voor 's konings rekening waren uitgegeven.

Kort daarop werd ik naar Utrecht ontboden, alwaar ik op eene audientie vernam dat ik ten blijke van 's konings tevredenheid benoemd was (5 Febr. 1808) tot Staatsraad in gewone dienst, waardoor dan ook van zelve mijne betrekking zoo wel bij de posterijen als bij de Regering van 's Hage kwam te vervallen en ditzelfde mij vervolgens door den koning medegedeeld werd het geval te zijn ten aanzien der Cijfers van Staat.

Hoe vereerend intusschen deze behandeling voor mij ware, ging dezelve echter tevens gepaard met vrij wat financieel nadeel, want behalve vermindering van inkomsten, sproot er uit voort eene aanzienlijke vermeerdering van uitgaven, daar ik afgezonderd van mijn huisgezin mij in Utrecht, waar toen zich eene bijzondere duurte deed gevoelen, moest gaan vestigen, terwijl eene zending welke ik niet lang daarna (April 1808) mij naar Amsterdam zag opgedragen, die uitgaven des te grooter maakte.

Het behaagde namelijk den koning eene Commissie te benoemen bestaande uit de Staats-Raden Hultman en van Toulon en het Lid der wetgeving Lamoraal Rengers, ten einde in de hoofdstad alle de publieke instellingen van weldadigheid op te nemen, en vervolgens te adviseren over een algemeen stelzel van armen onderhoud. Deze taak hield eenen geruimen tijd bezig,

en na dezelve te hebben volbragt werd aan de Commissie de last gegeven om zich naar het Loo, waar de Koning zich toen bevond, te begeven, ten einde persoonlijk rapport in te leveren.

Dadelijk na onze aankomst kwam een kamerheer ons mededeelen, dat er op het paleis vertrekken ter onzer ontvangst in gereedheid waren. Eene voor mij opmerkelijke bijzonderheid aldaar vond ik in het bespeuren, dat aan den sleutel van een kabinet bij mijne logeerkamer behoorende, eene *étiquette* gehecht was, waarop stond: Cabinet du Roi de Prusse, waarschijnlijk van den tijd zijns verblijf aldaar in 1786. Hoe veel stof tot herinnering en nadenken.

Zeer aangenaam was het mij gedurende de gemelde mijne nieuwe werkzaamheden, te mogen ondervinden het aandenken van wege de Hoofd-Commissie voor het armenbestuur van den Haag, bij welke ik zoo veel tijds was bedrijvig geweest. Bij missive van 30 April 1808 bedankte zij mij voor het door mij verrigte, en verzocht dat het institut, 't welk ik had helpen grondleggen, en reeds tot eene aanzienlijke hoogte geklommen was, bij voorkeur een voorwerp van mijne tederste zorgen mogt blijven, en mij altijd als de voorspraak van de Haagsche armeninrigting bij den Koning te mogen beschouwen; terwijl mij bij missive van 19 van wintermaand 1809, onder dankbetuiging voor vernieuwde bewijzen mijner ondersteuning het honorair lidmaatschap der Commissie op de vleijenste wijze werd aangeboden.

Intusschen wachtte mij al spoedig eene nieuwe lotsverandering. In September van genoemd jaar 1808 bij den koning ontboden zijnde, werd mij het verlangen

te kennen gegeven, dat ik, in de plaats van den heer La Pierre de functien van Hoofdschout en Hoofdofficier van den Haag zou op mij nemen. Op het vernemen van dat verlangen aarzelde ik geen oogenblik mijne representatien daartegen in te brengen, en dit gaf aanleiding tot een lang onderhoud gedurende hetwelk (zonderling genoeg) de koning zijnen degen trok, en daarmee gesticuleerde zoodat tusschen beide de wensch bij mij opkwam, om mij ter beeindiging van den grooten aandrang, welke gebezigd werd, even geraakt te zien. Dit gebeurde echter niet, en de woordenstrijd bleef aanhouden totdat ik als eene laatste poging beproefde den koning rond te verklaren, dat ik bij mijn eerbiedig verlangen om van de gezegde waarneming verschoond te worden zou blijven volharden, ten zij men mogt goedvinden mij stellig te gelasten, in welk geval alle tegenwerping mijnerzijds pligtmatig zwijgen moest. »Eh bien!» was het antwoord, »dans ce cas je vous l'ordonne. Je desire que vous irez donner une toute autre impulsion à ce poste, après l'avoir fait je vous laisse libre, dans trois quatre mois, de retourner au conseil d'Etat.» En ziedaar mij dan ofschoon bijna geheel onbekend met de wijze waarop mijne plaatsing bepaald was, of stond te worden in het geval om naar 's Hage terug te keeren en, hetgeen zeker eene zeer aangename zijde voor mij opleverde, mij weder in den kring mijns huisgezins te mogen bevinden. Ik aanvaardde dan, onder verschillende gewaarwordingen, terwijl de genoemde onzekerheid in mijne plaatsing bleef voortduren tot den 10 November, dezen post, wanneer ik eene partikuliere missive des konings ontving van den 9 November bevorens, bij welke onder anderen gemeld

werd: »Comme j'attache beaucoup d'importance qu'il
 »y ait des employés tres recommandables à la Haye et
 »que les exactions qui y ont lieu restent, j'ai porte
 »provisoirement vos appointemens à f 9000." Deze som
 verdeeld zich in f 4000 als tractement voor den post
 en van f 5000 als Staatsraad, terwijl daarbij te voegen
 waren de geldelijke voordeelen aan het Fiskalaat der
 middelen over het arrondissement verbonden.

Vreemd moest het mij in den eersten opslag in de
 ooren klinken, toen ik wat later mij eens naar Amster-
 dam, waar de koninklijke residentie was overgebracht,
 begeven hebbende tot het maken mijner opwachting,
 en in 's konings kabinet binnengeleid zijnde, nagenoeg
 op de volgende wijze werd aangesproken: »Ah! vous
 »voilà Monsieur le grand bailli. Vous faites joliment la
 »police à la Haye." Verwonderd opziende zeide ik: »Mais
 »Sire pourrais-je savoir?" waarop al weder »Oui Monsieur!
 »vous faites joliment la police. J'ai été à la Haye et
 »vous ne l'avez pas su," en na eenig stilzwijgen nog
 verder bijvoegende. »Même j'ai été au spectacle et vous
 »ne l'avez pas su." Op mijn teeken van twijfel zeide de
 koning: »Il parait Monsieur que vous ne me croyez pas"
 't geen ik beantwoordde: »Mais effectivement Sire j'avoue
 »franchement que j'aurais toute peine de la croire, si
 »ce ne fut pas votre Maj. qui me le dit." En toen al
 lagchende heen en weer geloopen onder den uitroep
 »Monsieur ne me crois pas." Het bleek mij naderhand
 genoegzaam, dat de bedoeling geweest was om even
 als eens vroeger met den Heer la Pierre het geval was,
 die door de stellige toon misleid, had toegestemd iets,
 dat niet waar was, mij op gelijke wijze te beproeven,
 hetgeen nu met eene vrolijke lach afliep.

Gedurende de waarneming van dezen post had ik eene beproeving van eenen anderen aard door te staan. Aan die waarneming was verbonden de werkzaamheid tegen den invoer van goederen en personen uit Engeland, voor zoo ver het gebied van den Haag reikte. Bij de groote lust, welke er tot dien verboden invoer bestond, was de gemelde werkzaamheid veelmaals maar al te zeer in den weg. Een bekend man kwam mij eens met onderscheidene redenen, daarover spreken, en de groote voordeelen betoogen, die uit het voor een slechts korten tijd slapen dier werkzaamheid, zouden voortvloeijen en ter erkentelijkheid waarvoor mij eene zeer aanzienlijke som te beurt zou vallen. Ik antwoordde den voorsteller dat hij mij niet gekend had, gaf hem dadelijk zijn afscheid en de zaak bleef zonder gevolg.

Maar intusschen pakten de donkere wolken over onzen politieken horizon al meer en meer te zamen. De groote moeilijkheden waarin de Koning door zijnen broeder den keizer der Franschen gewikkeld werd, zijne uitlandigheid dien ten gevolge, en al wat verder de abdicatie en de inlijving van Holland en Frankrijk voorafging en vergezelde, is genoeg bekend, en de vermelding daarvan behoort dan ook niet verder tot mijne tegenwoordige taak, dan voor zooveel de kommer en zorgen betreft, welke daaruit zoo ten aanzien van het lot mijns vaderlands als van hetgeen in de toekomst voor mij en mijn huisgezin te wachten stond, moesten voortvloeijen. De genoemde inlijving ging gepaard met de zending herwaarts van den Prins Aarts-Thesaurier Hertog van Plaisance, een man die door zijne zachte zeden en minzamen omgang wel geschikt was om de schok minder hard te doen schijnen. Deze bepaalde

bij besluit van 30 Julij 1810 dat de Staatsraad zou ophouden te bestaan met 1 Augustus daaraanvolgende. De justicieële posten, waaronder ik den mijnen gerangschikt zag, moesten echter blijven voortduren tot ultimo Maart des volgenden jaars.

Over de ontvangst van gemelden Prins Stedehouder heb ik steeds alle reden gehad van tevreden te zijn. Onderscheidene keeren ben ik bij denzelfden te Amsterdam ter maaltijd geweest en ik werd aldaar steeds met veel onderscheiding behandeld. Ook was voor mij in dien tijd wat het personele betreft eene aangename kennismaking gelegen in de ontmoeting van den Generaal van divisie Desaix welke in 's Hage zijn verblijf kwam houden, om aldaar een arrondissement te commanderen. Behalve bezoeken van pligtpleging was er ook een ander voorval dat tot die meer bijzondere kennismaking toebragt. Ik had namelijk voor de komst der Franschen in den Haag rapport gekregen van vervoer eener vrij aanmerkelijke hoeveelheid gestolen lood, dat op het bespeuren van onraad door de vervoerders des nachts uit de schuit in de gracht aan de koekamp stil was nedergelaten, en sedert dien tijd van wege de politie bewaakt werd, ten einde bij de eerste proeve van opvissing, de schuldigen te kunnen ontdekken. Dit lood werd door fransche militairen die aan de koekamp een wachtpost hadden, opgemerkt, en spoedig gingen zij te water om zich van hetzelfde meester te maken. Op het ontvangen rapport deswege stuurde ik dadelijk bij den Officier de wacht commanderende om te waarschuwen van niet voort te gaan. Dit was echter vruchteloos en werd met gelach beantwoord. Ik schreef toen in mijne qualiteit aan den offi-

cier om het lood te reclameren, doch ook dit was zonder uitwerking. De brief van antwoord behelsde weder eene uitdrukkelijke weigering, doch men sprak nu niet van personele toeigening en gaf te kennen dat het lood zou dienen tot het gieten van kogels ten gebruike tegen den gemeenen vijand. Mijne nog voortdurende functien aldus door geweld en willekeur gestremd ziende, besloot ik mij dadelijk bij den Generaal te vervoegen en zijne tusschenkomst in te roepen. Dit had een lang en vriendschappelijk onderhoud ten gevolge, gedurende hetwelk hij zich voor eenige oogenblikken uit de kamer begaf.

Bij het henen gaan zeide hij mij met veel beleefdheid zich met de zaak te zullen bezig houden zonder mij echter iets meer stelligs mede te deelen. Spoedig werd dit toegelicht, want aan mijn huis teruggekeerd, vond ik aldaar een Fransch officier op mij wachten en deze deed mij onder vele pligtplegingen de vraag, waar ik verkoos dat het lood zou gebracht en overgegeven worden. Indedaad eene handelwijze van den kant des Generaals die regt galant te noemen en mij steeds tot eene zeer aangename herinnering gebleven is, gelijk dezelve ook aanleiding gaf tot verdere kennismaking, en naderhand ook nog, na ons wederzijdsch vertrek tot vriendschappelijke briefwisseling.

Gedurende die zelfde dagen geraakte ik ook in kennis met den heer Baron Beijtz die door den Keizer naar Holland gezonden was ter voorbereiding der justicieële organisatie in deze nieuwe departementen. Mijn toen nog voortdurende post gedeeltelijk van eenen justicieëlen aard zijnde, kwam ik dus van zelve met hem in eene meer bijzondere aanraking. Hij betoonde mij steeds veel vertrouwen en deelneming, gelijk het dan ook

onderhands bleek, dat deze zijne gevoelens eenen grooten invloed op de nieuwe beschikking van mijn lot hebben uitgeoefend, zooals ik daarvan in het vervolg zal gewagen.

Vooralsnog vernam ik van geene bepaalde uitzigten. Mijne huiselijke omstandigheden veroorloofden mij niet daaronder stil te blijven, en ik besloot daarom, mede op grond van mij toegedienden vriendschappelijken raad, mij in persoon naar Parijs te begeven, zoodra het einde mijner functien zou gekomen zijn.

De Prins Stedehouder had de goedheid mij die reize mede aan te raden, en mij een eigenhandigen brief ter overbrenging aan den Minister van binnenlandsche zaken toe te zeggen. Die brief werd mij vervolgens met een cachet volant gezonden, zoodat ik in de gelegenheid werd gesteld van het over mij gezegde kennis te nemen.

Aldus toegerust nam ik in gezelschap van den heer van Panhuis, met wien ik daartoe partij maakte ten einde behalve de hoofdstad, ook een gedeelte van Frankrijk te bezigtigen, op den 24 April 1811 de reize aan, nemende de route in een caleche met postpaarden over Antwerpen, Gendt, Rijssel, Amiens enz. terwijl wij, na het bezienswaardige immers gedeeltelijk onder weg bezocht te hebben, des avonds van den 29 te Parijs aankwamen.

Zonder nu hier te gewagen van de onderscheidene somtijds belangrijke bezoeken, waarmede ik mij ook ter bereiking van het doel mijner reize bezig hield, en waaronder mede behoort mijne overgifte van den hier boven vermelden brief des Hertogs van Plaisance, gelijk ook mijne presentatie aan den keizer, verlang ik hier te gedenken en eenigzins meer van nabij stil te staan bij eene enkele meer bijzondere gebeurtenis.

Daartoe behoort mijne opwachting bij den Staats-

Secretaris Graaf Daru, welke te St. Cloud den 11 Mei plaats had. Ik werd bij die gelegenheid tegelijk met een ander Heer in zijn cabinet geleid. Met dezen werd het eerst gesproken, en ik bleef daarna met den Minister alleen, welken mij toen op een zeer beleefden toon toevoegde: »j'ai parlé le premier à ce jeune homme pour, »après l'avoir congédié, parler plus librement avec vous »Monsieur, que désirez vous, et à quoi puis-je vous être »utile?" Na een zoodanig debut, kwam ik met de meeste openhartigheid tot de ontwikkeling mijner gedachten. Ik deelde hem den brief mede, dien de Prins Stedehouder mij, in maniere voornoemd had medegegeven, en sprak ook van mijne meening dat de Heer Beijtz mij welligt voor het hof van Cassatie zou kunnen voordragen, dat ik echter als van mijne jeugd af in het administratieve gewerkt hebbende, in dat vak welligt van meer nut zou kunnen zijn; dat ik daarom meende mij te mogen veroorloven het woord prefecture te noemen. De Minister antwoordde mij hier op: »Il faut »suivre cette idée; elle est bonne, c'est une place qui »vous convient." Ik verzocht hem mij opregt te willen aanduiden, of ik naar zijne meening zou kunnen slagen. »Certainement, Monsieur je n'y vois aucun obstacle, l'Empereur désire caser tous les fonctionnaires qui »ont perdu leurs places" enz. In één woord de Minister beschouwde de zaak van eene zeer gemakkelijke zijde, en verzekerde mij daartoe te zullen werkzaam zijn, terwijl hij toen ik op het getuigenis verwees dat mijne landgenooten thans te Parijs tegenwoordig wel van mij zouden willen afleggen mij toevoegde, dat ik zulks niet noodig had. Hij deed mij echter nog opmerken, dat ik, aangezien het principe 't welk men had aangeno-

men, geene plaatsing in een der Hollandsche departementen mij moest voorstellen.

Na zulk een onderhoud en dat met een man die in zulke naauwe betrekkingen stond met het hoofd van den Staat, en tevens voor een regtschapen en cordaat mensch bekend was, zou men zich hebben mogen voorstellen, dat eene beslissing in den genoemden zin niet lang zou vertoeven, doch dit was geenszins het geval. Slingering en onzekerheid bleven voortduren. Geen wonder dus ook dat slagen van moedeloosheid zich tusschen beiden lieten gevoelen. Het was in zulk een oogenblik, dat ik de eenzaamheid en de vrije lucht zoekende mij naar de hoogten van Menil-montant op het open veld begeven had. Daar eenzaam ter neder gezeten en in bepeinzigen verzonken, sloeg ik een boekje open, dat ik met mij genomen had en juist de volgende regelen uit eene ode van Ducis mijnen geschokten geest aanbood:

Oui! sur toi l'Eternel attache son regard,
 Vois tu les soins qu' Il prend et de la fleur champêtre
 Et de l'insecte obscur qui rampe sous tes pas
 Sur toi, qui peut l'aimer, l'entendre et le connaitre,
 Pourquoi ne veillerait Il pas?

.....

Rien n'est à nous. En l'adorant
 Courbe toi devant le grand Etre.

Tout ce qui nous convient, qui le sait mieux que Lui?

Nous connaitrons un jour ce qu'il cache aujourd'hui,
 Il est un avenir par qui tout se repare. etc. etc.

Indedaad die oogenblikken waren mij goed en heilig, altijd zal ik mij dezelve met de diepste erkentenis herinneren.

Weinige dagen daarna bemerkte ik uit een vertrouwelijk gesprek met den generaal van Hogendorp gehouden dat mijne bestemming naar het Hof van Cassatie scheen over te hellen. Hiermede was echter mede overeenkomstig eene mededeeling, welke de Senateur Schimmelpenninck mij op den 25 Juni deed, en hierop neder kwam: »Ik heb, zeide hij, gelegenheid gehad »den Keizer over u te spreken. Z. M. had mij laten »roepen en vroeg mijn gevoelen over eenige voor het »Hof van Cassatie voorgedragene personen, waaronder »ook Gij waart. Ik heb toen in gemoede geantwoord, »dat uw gezond oordeel U zeer geschikt dien post zou »doen waarnemen; maar dat daar Gij altijd in het ad- »ministrative vak waart geplaatst geweest ik meende de »Keizer daarin beter van U zou kunnen partij trekken; »dat Ge daarin vele kundigheden bezat en U zeer beij- »verd had; en ik twijfel dus niet, of ge zult uwen »wensch erlangen en deze zaak naar Uw genoegen uitval- len, er bijvoegende dat hij ook den Minister van Financien over mij gesproken had. Den 28 Junij verhaalde de graaf Schimmelpenninck mij nog in substantie, zijne zoo even genoemde toespraak. Hij hield zich zeker, zeide hij onder anderen, dat na hetgeen tusschen den Keizer en hem mij aangaande was besproken ik wel niet voor het hof van Cassatie zou benoemd worden. Ik ontving ook bij deze gelegenheid van dien heer vele onmiskenbare blijken van warme deelneming. Intusschen duurde het niet lang, of de zaak kreeg een geheel ander aanzien, want reeds den volgenden dag (den 29 Juni) kreeg ik van den heer Schimmelpenninck een verzoek om mij wel dadelijk bij hem te willen vervoegen. Daar gekomen vernam ik, in tegenstelling met het gesprek

van gisteren, dat hij, ofschoon toen meenende dat de Keizer de drie Hollandsche Leden in het Hof van Casatie dadelijk zelve zou benoemen en er dan ook van mij dienaangaande geene rede meer zou zijn, nu echter van die meening geheel was teruggebracht als zijnde er eene nominatie van drie personen voor elke der drie plaatsen in het hof voornoemd aan den Senaat toegezonden, ten blijke dat men ook bij deze eerste benoeming de zaak constitutioneel wenschte te behandelen en dat ik op eene dezer nominatien boven aan met de H.H. Donker Curtius en Scholten gesteld was, dat de Senaat verlangd had zijne onderhandsche vertrouwelijke inlichting deswege, dat hij zich in gemoede verpligt rekende den raad te geven om de keus op mij te doen vallen, en dat hij geoordeeld had mij daarvan te moeten kennis geven, want dat hij indien ik de keuze niet mogt verlangen nu nog in staat was dezelve te keeren, terwijl reeds ten twee ure van dienzelfden dag de Senaat stond bijeen te komen tot het uitbrengen zijner keuze. Er bleek dan ook nu duidelijk van welk een invloed het verrigte van den Heer Beytz in deze geheele zaak geweest was. Intusschen was het oogenblik waarin ik mij thans bevond een der belangrijkste en moeilijkste van mijn leven, niet alleen voor de keuze zelve, waaraan in geval mijner benoeming, het misschien voor altijd verlaten van mijn vaderland en van zoo vele dierbare betrekkingen, eene kostbare verplaatsing van mijn huisgezin en dure levenswijze, en wat mij al meer voor den geest kwam, onafscheidelijk verbonden was; maar ook voor het plotselinge van die keuze zonder iemand der mijnen in eene zoo hoogst gewigtige zaak te kunnen raadplegen. Hoe ik bij zulk eenen drang der omstan-

digheden te moede was, valt geenzins te beschrijven; doch bleek genoegzaam aan den man wiens vriendschappelijke behandeling ik ondervond, en aan wiens raad en leiding ik ten slotte meende mij dan ook geheel te moeten overgeven. Met gevoel gaf hij dien raad, en bezigde hij daartoe onderscheidene redenen. Met eerbiedige onderwerping aan het Goddelijk bestel gaf ik mij aan dezen raad over en dientengevolge werd ik nog tenzelfden dage benoemd, gelijk de acte du Senat conservateur in het bulletin des lois geplaatst daarvan breedere melding maakt.

Kort daarop reeds werd ik in eene vereenigde zitting der Kamer beëdigd. Te dier gelegenheid door de twee jongste Leden, uit de Italiaansche departementen gekozen, binnen geleid wordende, merkte een derzelven mij op: »Voilà donc l'eau et le feu réunis.»

In diezelfde dagen was ik getuige van een schouwspel van eenen diepen indruk verwekkenden aard. Op eene audientie ten hove gegaan zijnde, en aldaar vernemende dat de Keizer na den afloop der audientie eene groote revue stond te houden voor het paleis der Tuileries, kreeg ik met den Heer Queijsen verlof om voor een der ramen van het paleis ter bezigtiging te blijven. Meer dan 25,000 der keizerlijke garde van allerlei wapen bevond zich daar zeer dicht op een geschaard. Ieder korps werd op zijn beurt tot den Keizer gevoerd. Met aandoening zag ik mede daaronder het korps garde door Lodewijk in Holland opgerigt en nu in de witte montering wedijverende met de schoone legerbenden toen in zulk een kort bestek bijeen verzameld, weinig was het toen vooruit te zien, welk verschrikkelijk lot deze nu naar roem dorstende krachtige manschappen weldra

in den Russischen oorlog en aan de boorden van de Berisina te wachten stond.

Onderscheidene beschikkingen zoo voor mijne woning als tot den aankoop der vereischte meubelen gemaakt hebbende, verzocht ik verlof, en hetzelfde verkregen zijnde, vertrok ik met den Heer Queijsen en in deszelfs caleche, over de route van Soissons, Laon en Maubeuge naar Holland. Ook aldaar was nog veel te verrigten van hetgeen de verhuizing vorderde, en toen volgde een hoogst aandoenlijk afscheid, hetwelk echter volgens de mij in Parijs gedane toezegging, gepaard mogt zijn met het vooruitzicht eener jaarlijksche overkomst.

En zoo ging ik dan met mijne vrouw, kinderen en domestieken, in een jagt der marine van Rotterdam op reis naar Antwerpen, waartoe wij, aangezien de tegenwind en storm, welke laatste ons zelfs eenmaal in groot gevaar bragt, niet minder dan zeven dagen besteedden. In deze plaats werden mijne kisten met goederen ter roulage naar Parijs besteld, werwaarts wij ook in drie rijdtuigen met de post vertrokken tot Brussel, waar wij eenigen tijd verbleven, begeleid wordende door onze hartelijke familie de Beaufort, daartoe van 's Hage medegekomen en van welke ook thans een aandoenlijk afscheid genomen werd.

Ik had het genoeg dat de door mij gekozen woning waar wij dadelijk onzen intrek namen alsmede het huisraad, zeer naar den zin bevonden werd, en indedaad onderscheiden omstandigheden hadden hieromtrent ten goede medegewerkt.

Toen begon, ofschoon dan in de zeer woelige hoofdstad geplaatst, voor mij een veel stiller leven. Ieder der drie Hollanders, in het Hof gekozen, zijnde met

mij de Heeren Reuvens en de Bijé namen afzonderlijk in eene der drie Sectien zitting. Ik had als de eerste in functie tredende, die voor de correctionele en criminele zaken, waartoe mede die der regien behoorden, gekozen. Belangrijke kennissen maakte ik in die betrekking, altijd zullen bij mij in bijzondere herinnering blijven de Heer Baron Barris, President der Kamer, de Procureur-Generaal Merlin, de Advocaat-Generaal Daniels, en onderscheidene anderen, die ik niet alleen wegens hunne uitstekende kundigheden, maar ook in hunnen zeer welwillenden omgang leerde hoogachten, terwijl ik ook aan mijnen kant algemeene blijken van achting steeds heb mogen inoogsten.

Door het toenmalig veelvuldig verblijf van Hollanders in de hoofdstad was onze omgang voornamelijk tot denzelfden bepaald. Onder het niet zeer groot getal uitzonderingen dien aangaande behoorde het huisgezin der eigenaar onzer woning, die des Zomers op een landgoed levende den winter boven ons, au second, huisvestte zonder dat er zich eenige andere bewoners, behalve den portier en zijn gezin zich in het hotel bevonden, en met welken wij gedurende dien tijd op een zeer aangename voet hebben verkeerd, gelijk ik ook naderhand, terwijl mijne familie naar Holland was op gemeld landgoed, op de route van Orleans gelegen, een paar aangename dagen heb doorgebracht. In de buurt vonden wij mede een zeer goeden omgang bij zekeren Heer en Mevrouw Tenesion, die des Zomers bij hun vader vertoefden, en op welk buiten ik even zoo een genoegelijk onthaal heb mogen ondervinden. De publieke gemakkelikheden dienden ook ofschoon niet dikwijls om de kosten daaraan verbonden tot uitspanning.

In Maart 1812 ontving ik mijn benoeming tot Ridder der orde van de Reunie.

In ditzelfde jaar hadden wij het genoegen een bezoek van onzen zwager de Beaufort met zijne huisvrouw en hare en mijner vrouw jongste zuster te ontvangen, iets waardoor ons verblijf zeer werd verlevendigd, terwijl ik ook gedurende dat jaar nog eenigen tijd in Holland (mede voor de belangen mijner assurantie compagnie) ging doorbrengen en derwaarts Mevrouw Appelius begeleidde. De terugreize deed ik à petites journées over Valenciennes, met mijn knecht in eene caleche, met twee paarden in Holland aangekocht, en welke ik tot ons gebruik te Parijs behield.

Onder de Hollanders met wien wij wel den meesten omgang hadden, bevonden zich de Heer en Mevr. Meerman, Thuret, Mevr Haslein, de Generaal Croiset, de HH. Reuvens en de Bijé, maar bijzonder ook de Heer en Mevr. Appelius, die ons steeds zeer veel vriendschap bewezen hebben. Mijne bezigheden lieten mij, in vergelijking van het vroegere, vele oogenblikken van rust en kalmte over, wie had zich kunnen voorstellen dat dezelve reeds zoo spoedig door nieuwe stormen zouden worden afgewisseld.

Een ieder weet, wat de oorlog tegen Rusland met eene reusachtige magt begonnen, te weeg bragt.

De omstandigheden werkten zeer sterk op mijnen geest, en ofschoon ik zeker niet vooruit kon zien wat naderhand gebeurde, kwamen zij mij echter van zulk eenen zorgvollen aard voor, dat het eenstemmig gevoelen van mij en de mijnen werd, om bij den uitstap, dien wij toch gezamenlijk in den loop van dit jaar naar Holland zouden doen, mijne familie provisioneel aldaar

te laten verblijven, en dat ik tegen het najaar alleen zou terugkeeren, niemand der domestieken, mijn knecht uitgezonderd, aanhoudende. De uitkomst heeft geleerd hoe bijzonder gelukkig deze inval en beschikking voor mij en de mijnen geweest is.

In de hiervoren genoemde wagen, en eene door mij gehuurde koets deden wij de reize, mede à petites journées, met ons voerende de drie kinderen van onzen Neef den Generaal van Hasselt in Rusland overleden, welke na het insgelijks overlijden hunner moeder, te Versailles waren nagebleven.

Bij mijn terugkeer, dien ik in voege voorz. alleen ondernam, kwam mijn ambtgenoot de Bijz, wiens appartements huur juist geëindigd was bij mij inwonen.

Maar hetgeen meer toebragt tot veraangenaming mijner eenzaamheid was de drukke toegang die ik verkreeg bij Mevr. de Gravin van Hohenlohe, die met hare twee dochters zich tijdelijk in het hotel van haren aangehewden zoon, den Generaal van Hogendorp, begeven had. Zij vond daar eene caleche met twee paarden ten gebuike, en zeer dikwijls werd ik uitgenoodigd om de dames op hare wandelingen daarmede te vergezellen, gelijk ik ook onderscheidene andere vriendelikheden van dezelve heb mogen ondervinden.

Intusschen werden de oorlogsgebeurtenissen hoe langer zoo dringerder, en vernam men, dat in het laatst der maand November, ook Holland door de geallieerden bezet was. De laatste tijding welke ik uit mijn vaderland ontving was van den 1 December. Sedert dien tijd verkeerde ik gedurende ongeveer vier maanden in eene volkomene onwetendheid van hetgeen mijne betrekkingen aan ging, en de pogingen om over En-

geland en Italie briefwisseling te voeren, bleven geheel vruchteloos.

Op den 1 Januari 1814 was ik lid der deputatie voor het N. I. Compliment aan den Keizer. Deze deputatie moest volgen op die welke van wege het wetgevend Lichaam benoemd was, en ik bevond mij dus voor den ingang der deur van de receptie-kamer. Daar was ik toevallig aanhoorder van de veel ophef gemaakt hebbende toespraak des Keizers voor het gemelde Lichaam, een toespraak waarin misnoegen en verbolgenheid hoog gevoerd werden. Te huis komende heb ik met eenige anderen getracht die toespraak zoo na mogelijk op te teekenen, en als zoodanig zal zij in mijne papieren gevonden worden.

Bij den naren gemoedstoestand door de bovengenoemde omstandigheden veroorzaakt, kwam nog bovendien de geldsopoffering voor paarden, welke van ieder ambtenaar gevorderd werd; ook haperde de tractementsbetaling, terwijl ik in geene geringe verlegenheid geraakte door de oproeping, welke ik ontving om als flankeur, bij het legioen nationale garde, waartoe mijne wijk behoorde, de werkelijke dienst te komen afleggen. Van deze dienst tot bewaring der rust was wel geen ambtenaar vrijgesteld, maar men mogt over het algemeen een plaatsvervanger stellen. Alleen was dit niet vergund aan de compagnien flankeurs, en dus werd ik in persoon tot de dienst bestemd. Dan ofschoon van mijne zijde bereid om tot de bewaring van orde en rust mede te werken, gevoelde ik echter dat de vereeniging *en corps* daartoe mij welligt in zeer moeilijke omstandigheden zou kunnen leiden; en ik nam derhalve het besluit om mij op de eene of andere wijze van die

dienst te verschoonen. Vruchteloos echter bleven mijne eerst aangewende pogingen. Toen ging ik na de Heeren Appellius en Meerman in mijn geheim te hebben opgenomen, over om het been in een kussen te versieren met eene roode vriesche kous en zoo stelde ik mij zelve in eenen staat van afzondering, welke echter des avonds na het vallen van den donker bij het bezoeken der voornoemde familien nog al eens overtreden werd. Dagelijks wachte ik dat men mijn toestand zou komen opnemen, doch dit verwijlde en werd hierdoor langzamerhand stouter om, ook op den dag eenige beweging te gaan nemen; maar aldus op een goeden morgen mij ter wandeling begeeven hebbende, verstond ik te huis komende van mijn knecht, dat de doctor van het legioen er geweest was om mij te zien. De knecht had te kennen gegeven, dat ik mij wat beter bevindende in den tuin van de Luxembour, deze was digt bij mijne woning, de zonschijn was gaan genieten. Hij stelde voor mij te gaan opzoeken en roepen enz. Dit werd echter van de hand gewezen. Ik schreef dadelijk een beleefd briefje aan gemelden Doctor en betuigde hoe aangenaam het mij zou zijn een nader bezoek te ontvangen. Daarbij is het echter, op de meest discrete wijze gebleven, en ik heb, ofschoon dan zeker door geen aangenaam hulpmiddel en met groote opoffering, mijne aangewende poging ten volle mogen zien gelukken.

In Februari 1814 was de gewezen Koning van Holland, tegen zijn zin, door zijn broeder verplicht geworden zich naar Parijs te begeeven. Hij nam dáár zijnen intrek, en simple particulier, en slechts door twee duitsehe bedienden verzeld, bij zijne moeder. Gelijk in het algemeen door de Hollanders, die zich te Parijs bevon-

den geschiedde, deed ik ook eene poging om hem mijne opwachting te maken. Slechts drie der bedoelde Hollanders werden bij hem ontvangen, zijnde met mij, de Heeren Appellius en Cambier. Bij het onderhoud mij vergund, vroeg hij mij, wat ik van Holland wist? Ik zeide sedert den 1 December volstrekt niets vernomen te hebben, en dat hij mij daarom dubbel verpligten zou mij iets aangaande mijn vaderland zoo mogelijk mede te deelen; en hierop volgde het veelbeduidend antwoord: »Vous savez cependant les grands événements, »qui se sont passés dans votre pays. Vous savez que la »maison d'Orange est rétablie." En na een oogenblik zwijgens bij voegende. »Je considère cela comme un grand »bonheur pour votre patrie, et je conseille à tout bon »Hollandais de se ranger de ce côté." Dit gezegde was reeds toen voor mij van eenen zeer opmerkelijken aard, maar vermeerderde wanneer ik naderhand vernam, dat er aanvankelijk eenige pogingen tot het herstel van Koning Lodewijk zelve hadden plaats gehad. Zijne toespraak gaf mij tevens het laatste bewijs van zijne goedwilligheid en vertrouwen te mijwaarts.

Maar nu naderde ook weldra de zeer gewigtige gebeurtenis der intogt van de zegevierende wapenen der geallieerden in de hoofdstad van het fransche rijk. Weinig vernam men van hetgeen die gebeurtenis voorbereidde. Alles was met geheimzinnigheid bedekt, de eene tijding sprak de andere tegen en men wist zoo weinig van hetgeen, zelfs in de nabuurschap der stad, gebeurde, dat mij 's avonds op eene partij of thee, bij Mevr. de Witt zijnde, in het oor gefluisterd werd, dat er vijandelijke troepen in de omstreek van Bondy waren aangekomen, toen reeds den volgenden morgen vroeg-

tijdig mijn knecht mij kwam wekken, met berigt, dat er een aanval op Parijs geschiedde. Dadelijk opgestaan, hoorde ik van het balkon mijner tuin niet alleen het grof geschut maar ook het klein geweervuur aan den kant der hoogten van Montmartre. Ik trachtte aan een en ander stuk eene zoo veel mogelijk veilige bergplaats te bezorgen en ging vervolgens tot het doen van waarnemingen en het inwinnen van berigten op de wandeling. Akelig was het de stilte en verslagenheid te zien, welke overal zich vertoonde. Aan de straat Montmartre gekomen zag ik juist, op den hoek zijnde, eene bom in dezelve vallen, waarvan ik echter de uitbarsting gemakkelijk kon ontwijken. Tusschenbeiden ging ik mijn vriend Appelius bezoeken, en bood die familie mijne hulp aan. Onder verschillende gerugten bleef de onzekerheid aanhouden. Het schieten hield echter in den middag op, en weldra vernam men dat er eene capitulatie getroffen was, volgens welke de fransche bezetting de stad verlaten en zich naar de Loire begeven moest. De uittogt geschiedde meerendeels gedurende den nacht, in kleine troepjes, zonder oogenschijnlijk kommando, ofschoon daaruit echter, zoo ver ik ben te weet gekomen geene ongeregeldheden zijn voortgesproten. De passage liep grootendeels langs mijne woning, waardoor een zeer woelige nacht veroorzaakt werd.

De intogt der geallieerden was op den 1 April bepaald. Ik verkreeg eene zeer goede gelegenheid om dezelve te zien op het appartement van den Heer en Mevr. van Reede, onlangs van Lyon, waar gemelde Heer ontvanger was, derwaarts overgekomen. Ook dit schouwspel was hoogst treffend, en tot diep nadenken leidende. Aan het hoofd der troepen bevonden zich

Keizer Alexander de Koning van Pruissen, en de Oostenrijksche veldmaarschalk Prins van Schwartzenburg, met eene zeer talrijke stoet van Generaals alle te paard gezeten. Uit het appartement op het boulevard des Italiens gelegen had men een volkomen overzigt. Opmerkelijk was het tevens, dat bij het uiteinde van iedere straat aan de binnenkant der boulevards uitkomende, zich, wanneer de Vorsten aldaar voorbij reden, eene niet zeer talrijke bende (naar gissing ongeveer honderd man) vertoonde met witte linten en kokardes voorzien, die het geroep van *vivent les Bourbons*, edoch zonder weerklank, deden hooren, terwijl die bende, ofschoon dezelfde blijvende, zich gemakkelijk, binnen door, aan het einde eener volgende straat, in tijds, kon bevinden om dus den schijn te hebben van groote vermenigvuldiging. Over het algemeen was hartzeer en spijt op het gelaat der bevolking uitgedrukt, hartzeer en spijt, welke nog een te grooter voedzel verkreeg, toen men weldra de kozakken met hunne vuren openlijk in de Champs Elysées genesteld vond. Misschien had men toen krachtige waarborgen kunnen en moeten bedingen, doch de groote invloed van Vorst Talleyrand en anderen zal wel hieraan in den weg hebben gestaan.

Ten gevolge dezer militaire bezetting, werd ook het huis, waarin de familie van den Heer Appelius woonde (quaie Voltaire) voor een groot gedeelte in requisitie gesteld. Ik bood toen mijne woning ten gebruike aan, hetgeen werd aangenomen.

Ondertusschen liepen de zeer gewigtige politieke gebeurtenissen voort, welke van elders genoeg bekend zijn. Daartoe behoorde het vormen van eene provisionele Commissie van bestuur.

Aan dat gouvernement provisoire werd de verklaring van adhesie door de verschillende autoriteiten afgelegd. Ook geschiedde dat door het hof van Cassatie, tot dat einde bepaaldelijk opgeroepen en de akte daarvan opge- maakt, werd door ieder der Leden onderteekend.

Maar hoe natuurlijk tevens, dat ik bij dezen drang der omstandigheden, en ofschoon ik onderhands de zeer vriendelijke verzekering ontving, van in mijne betrek- king voortdurend te kunnen blijven, verlangde van het regt dat ik, als Hollander, bezat, gebruik te maken, en tot dat einde mij, hoe eer zoo beter naar mijn Vader- land te begeven.

Dientengevolge vroeg ik al dadelijk een reispas, en ditzelfde geschiedde door de Heeren Appellius en de Bije, met welken het vertrek in onderling gezelschap werd afgesproken.

Het duurde echter eenige dagen, eer deze reispassen konden verkregen worden. Het gebrek aan gelegenheid en van paarden op de Stations gaf hiertoe, immers ge- deeltelijk, aanleiding.

Eindelijk geschiedde de uitlevering. Het verdient aan- teekening dat die reispassen, met Russisch bijschrift, gevisceerd werden door den toenmaligen Russischen kom- mandant van Parijs.

Wij bespraken plaatsen op de weder voor het eerst rijdende diligence naar Ryssel, terwijl de zoon van mijn collega Reuvens zich bij ons gezelschap voegde. Den volgende morgen ten vijf ure aldus zullende vertrekken, ontving ik nog 's avonds van wege HH. gecommitteerden uit Holland voor het nieuwe Gouvernement in Frankrijk aangekomen (zijnde de Heeren van Reede en Mollerus welke laatstgemelde bij zijn oom Meerman mijn op han-

den zijnd vertrek vernomen had) het verzoek, om uit hoofde de loop der posten nog gestremd bleef, mij met een dépêche voor het Hollandsch gouvernement te belasten, welke mij dan ook gedurende den nacht werd toegezonden, en op onze reize, zooals nader zal blijken, tot eene geheel ongedachte rol bestemd was.

De familie van den Heer Appellius op mijn appartement achterlatende, namen wij dan op den 12 April de reize aan. Digt aan Rijssel genaderd, stelde de Heer de Bijde de bedenking voor of wij ons wel binnen de stad zelve uithoofde der woelige tijdsomstandigheden zouden begeven en niet liever dezelve buiten om wandelen om dan verder op de best mogelijke wijze naar Gent te trachten voor te zetten. Het ongemak en de onzekerheid hieraan verbonden, zoo wel als de zucht om na uitgestane vermoeijenissen, een goed bed te vinden deed echter deze bedenking ter zijde stellen, welke intusschen door de uitkomst maar al te zeer gestaafd werd. In Rijssel bevonden zich op dat oogenblik nog 18000 man oude troepen, onder kommando van den Generaal Maison, en welke troepen, bij den burger geinkwartierd, nog geene akte van onderwerping aan het nieuw bestuur gedaan hadden. Deze onderwerping stond echter nu te worden aangevraagd, waartoe eene commissie van wege dat nieuw bestuur dienzelfden avond uit Parijs aankwam. Tegelijkertijd ontving men aldaar onder anderen het nummer van den Moniteur, waarin de adressen van adhesie, ook dat van het hof van Cassatie, met de namen der onderteekenaars, gevonden werden, en waarin dus de stof gelegen was om, bij vergelijking onzer paspoorten ons dadelijk te herkennen.

Al spoedig maakte de tijding dier aankomst een zeer

diepen indruk op de gemoederen. Men zag aanvankelijk kleine zamenscholingen, en het geroep van vive l'Empereur werd in eene ruime mate gehoord.

Den volgenden morgen reeds vroegtijdig meenden wij dit gewoel te ontwijken, en plaatsens ons in de diligence naar Gent, dan aan de poort komende vonden wij dezelve gesloten, en even als met vele andere rijdtuigen het geval was; moesten wij de opening blijven afwachten, welke men zeide dat spoedig zou plaats hebben. De reden der sluiting vernamen wij dat gelegen was, in het op eigen gezag uittrekken van een detachement met vliegend vaandel, onder den hier boven gemelden uitroep. Na verloop van ongeveer vier uren waren wij nog steeds in denzelfden toestand. De woeligheid op de straten klom, en met dezelve de publieke angstvaligheid, welke zelfs dien morgen zoodanig toenam, dat de winkels veel al gesloten werden en het kanon in de straten geplant. Alles duidde aan eene gewelddadige uitbarsting. In dezen toestand werden de Hr. Appellius en ik afgevaardigd, om ons bij den Généraal plaatselijken kommandant te begeven en voor ons de passage al ware het dan ook slechts te voet (wij hadden niet meer dan ieder een zeer klein, draagbaar valiesje bij ons) te verzoeken. Dáár ondervonden wij echter eene bitze behandeling, waarvan wij naderhand de reden vonden in de omstandigheid dat die officier lid was geweest van den krijgsraad, die het doodvonnis tegen den Hertog van Enghien uitsprak, eene herinnering, die zich thans op geene aangename wijze aan zijn geest zal vertoond hebben. Deze teleurstelling ontmoedigde ons echter niet in zoo verre, om ons van eene andere poging af te houden, en ons verlangen aan den Generaal

Maison zelve te gaan mededeelen. Hier werden wij wij op de vriendelijkste wijze ontvangen, maar ontwaarden tevens het hoogst bedenkelijke van den toestand, waaruit de verpligting geboren werd, om aan ons verlangen niet te kunnen toegeven. »De spanning is zeer groot, zeide hij; men weet dat de aangekomene Com»missie mij den last overbrengt, om van de verplig»ting tot gehoorzaamheid aan het nieuw gouvernement »te gewagen. De troepen willen thans van de Bourbons »maar niets hooren, doch komt ten elf ure terug Mijne »Heeren! ik bied u aan om van mijn dejeuner gebruik »te maken, en ik hoop u dan iets naders van den staat »der zaak te kunnen mededeelen.» Bij onze terugkomst ontving hij, in onze tegenwoordigheid, de chefs van verschillende corpsen, en uit hunne rapporten bleek er nader van de groote opgewondenheid. Hij zeide verder tegen 12 ure de troupes op derzelver zeer onderscheidene loopplaatsen, zonder geweer en wapenen te hebben doen kommanderen, en dat aldaar een zeer beslissend oogenblik te wachten stond. Op den genoemden tijd ging ik dit eens in persoon opnemen. De onderscheidene verzamelingen droegen slechts gedeeltelijk het kenmerk van voldoening aan de gegevene orders. Bij anderen geschiedde de opkomst met geweer en wapenen voorzien. Maar hoe veel schrikbarends zich ook in deze en andere omstandigheden vertoonde, weldra bleek er van eenen gelukkigen afloop, dien men indedaad aan het goed en oordeelkundig beleid van den Generaal voornamelijk te danken had. In de groote montering uitgedoscht en van een talrijken Etat major omringd, sprak hij met zijn schoone houding de troupes toe, in zeer korte doch krachtige bewoordin-

gen, en onder kennisgeving van de voorgevallene verandering hen herinnerende, dat zij Franschen waren, dat de Fransche soldaat zijn pligt te veel kende, om zich uithoofde van politieke gebeurtenissen van de discipline, dat pronkjuweel der fransche legermagt, te laten aftrekken, en dat de liefde tot het Vaderland dan ook zeker niemand zou doen aarzelen, om onder gehechtheid aan de zoo even vermelde gevoelens, met hem uit te roepen: **Vive la France!**

Deze elektrische schok deed algemeen de gewenschte uitwerking. Het: *vivent les Bourbons* werd op deze wijze vermeden. Met geestdrift herhaalde men de uitroep des Generaals, en alles voegde zich tot orde en ondergeschiktheid. Ter bevordering daarvan, bleven echter de poorten nog voor dien dag gesloten, en verheugd over de verlossing uit de moeilijkheid, waarin ook wij konden gewikkeld zijn geworden, getroostten wij ons het op zich zelf onaangename oponthoud daarmede verbonden. Ik zocht afleiding in het bijwonen van het spektakel, dat dien zelfden avond voortgang had.

Den volgenden dag reisden wij almede met de diligence op Gent, en vernamen aldaar, dat de route over Antwerpen, vermits deze vesting nog niet was overgegaan en door troepen der geallieerden omringd, niet kon genomen worden. Wij huurden een bijzonder rijdtuig, om ons over Hulst te brengen aan een klein veer over de Schelde, op Schorel, met het doel om dien zelfden avond tot Goes voort te gaan en aldaar onzen intrek te nemen. De onderscheidene innerlijke gewaarwordingen die het weder betreden van den oud vaderlandschen grond vergezelden, zal ik niet pogen te beschrijven. Te Schorel overgezet, vonden wij oponthoud, door het ge-

gemis van transportmiddelen, terwijl (zoo men zeide) alle de paarden der plaats in requisitie gesteld en afwezig waren. Ik vernam echter spoedig, dat de Schout zijne twee plaisierpaarden daarvan had uitgezonderd, en deze zich op den stal bevonden. Die ambtenaar intusschen had dit voor ons verzwegen, en ik vond toen op grond der door mij voor het gouvernement medegenomen *depêche*, geene zwaarigheid om hem zijne verplichting tot ons dadelijk verder vervoer, en het daartoe gebruiken zijner op stal staande paarden, ernstig onder het oog te brengen. Dit had de gewenschte uitwerking en wij zagen ons weldra naar Goes overgevoerd. Aldaar huurden wij nog tegen den morgen een open vaartuigje om met het getij (ongeveer ten acht ure) naar de Buitensluis te vertrekken.

Doch nieuwe moeilijkheden stonden voor de deur die op het onverwachtst ons in dit voornemen te leur stelden. De Heer Appellius werd reeds vroegtijdig bij den Engelschen admiraal, die aldaar het bevel voerde en zijne residentie in de stad zelve hield, ontboden. Hij ging derwaarts en beloofde mij te zullen trachten tot het tijdig vervorderen onzer reis, spoedig terug te zijn; maar hoedanig was mijn verbazing en verontwaardiging toen ik in plaats daarvan, een vreemd Heer mijne kamer zag binnentreden, mij (ofschoon dan zijntwege onder zeer beleefde formen) bekend makende dat hij was de Commissaris van Policie en van den admiraal last had mij te arresteeren, even gelijk die last ook op de verdere reisgenooten toepasselijk was, dat de Heer Appellius zich nog in bewaring bij den Admiraal bevond enz. Eene zoodanige ondervinding was dus wel geschikt om mijn gemoed op de pijnlijkste wijze te

schokken. »Hoe, Mijnheer! het eerste dat ik dan, die »onder vele moeilijkheden als Hollander terugkere, »bij het betreden van den vaderlandschen grond onder- »vinde, is dus zonder iets te hebben misdaan, en zonder »dat mij eenige reden wordt opgegeven, door eene »vreemde militaire magt, willekeurig te worden aan- »gehouden! Welk een verschrikkelijke gewaarwording! »Ik beschuldig U niet, Mijnheer! Gij hebt getoond den »U gegeven last, voor zoo veel van U afhing, te willen »verzachten en dat doet mij dan ook vertrouwen, dat »Ge mij de dienst, welke ik van U verlange, niet zult »weigeren.” — Op de betuiging zijner bereidvaardigheid verzocht ik hem voor mij eene audientie zonder verwijl, te vragen bij den Admiraal, en voorts den Generaal Sweerts de Landas, die ik vernam dat de landtroupen commandeerde, mijnentwege uit te noodigen zich wel mede derwaarts te willen begeven. Laatst gemelde ontving deze uitnoodiging in de kerk ('t was Zondag) en stond aanstonds op om aan mijn verlangen te voldoen, gelijk ik denzelven dan ook vond bij mijne komst in de kamer des admiraals, in eene hoek van welke de Heer Appelius gezeten was.

Hier was het dat mij de Gouvernements-depêche waarvan ik boven gewaagde, en die ik nu onder den arm had zeer bijzonder te stade kwam. Na den Generaal Sweerts een paar woorden afzonderlijk te hebben toegesproken, gaf ik aan den Admiraal, in substantie te kennen, dat ik niet kwam om mij te beklagen, hoe veel reden er daartoe ook bestond, dat ik ook wist in handen van den sterksten te zijn, en gevoelde mij dus wel, in zoo verre, te moeten onderwerpen, maar dat ik mij verplicht achtte in het belang van het Hollandsche

gouvernement en der publieke zaak, te moeten bekend maken dat aan mij en mijn gezelschap op de hier boven vermelde wijze, eene depêche was toevertrouwd en bijzonder aanbevolen; dat ik dus tegen elk oponthoud in de bezorging natuurlijk moest reclameren en degeen of degenen, die dit oponthoud toebagten moest verantwoordelijk stellen. Dit had uitwerking. De depêche werd uitwendig en in hare cachetten zeer zorgvuldig bekeken. De aanwezige admiraal en Commodore beraadslaagden met den genoemden Generaal, en mij werd vervolgens gezegd, dat men zich tegen mijn vertrek niet zou verzetten. Ik antwoordde daarvan geen gebruik te mogen maken, tenzij mijne reisgenoten, zonder uitzondering, mede daaronder begrepen bedoeld werden. Eene nieuwe beraadslaging volgde, en mijne vraag werd toegestemd. Naderhand heb ik vernomen, dat er reeds order was gegeven, om ons op een oorlogschip naar Engeland te doen overbrengen, terwijl de oorzaak van het gehouden gedrag daarin te zoeken was, dat zeker inwoner van Goes, die vroeger zeer in politieke denkbeelden van den Heer Appellius verschilde, het vernemen van zijne komst had doen strekken, om den admiraal het hoogst gevaarlijke van zijne toelating hier te lande, en bij gevolgtrekking ook van de toelating zijner reisgenoten, onder het oog te brengen, en aldus afgeschilderd, zagen wij ons, op zijn fraaijst genomen, als hoogst suspecten behandeld, waaraan dan gelukkig mijn houding met de depêche een einde maakte.

Met dit al misten wij op dien dag onze reis. Het getij reeds te ver verlopen zijnde, toen wij scheep gingen, konden wij het in ons open vaartuig niet verder brengen dan tot Zierikzee, in welke stad wij onze intrek namen.

Dáár was het dat ik de eerste kennis ontving van de voorname gebeurtenissen welke sedert den 1 December des vorigen jaars in mijn vaderland waren voorgevallen.

De bundel der Staats-Couranten werd met de uiterste graagte doorbladerd, en toen de beide andere Heeren zich ter nachtrust begaven, bleef de Heer Appellius zich met mij gedurende den nacht tot op het oogenblik van ons vertrek, dat ten vijf ure plaats had, aan deze voor ons zeer belangrijke lezing, toewijden.

Maar ook van daar, en dus bij het eerste oogenblik dat, zonder mijn aankomst in 's Hage te willen afwachten, zich hiertoe op den vaderlandschen grond de gelegenheid aanbod, schreef ik mijn verzoek tot ontslag als Lid van het Hof van Cassatie, van welk ontslag mij bij missive van den 1^e Mei, onder voor mij inderdaad zeer vleijende betuigingen het berigt gegeven werd.

Aan de Buitensluis gelukkig aangekomen, reisden wij voort tot Delft, als zijnde het reeds te laat in den avond om toen nog in 's Hage aan te komen. De Heer de Bijze zeide echter te verlangen om zich nog naar Leyden, alwaar Mevrouw zich bevond, te begeven. Het bleek echter naderhand dat hij nog dienzelfden avond in 's Hage, onze aankomst hier te lande, had willen aankondigen.

Zoo zag ik mij, na alle deze gebeurtenissen op den 19 April 1814 in eene stad, welke ik in geheel andere omstandigheden met er woon verliet, terug gebragt. Ik nam mijn intrek ten huize van mijnen zwager de Beaufort; en gaf van daar dadelijk aan mijne familie, welke zich in Gouda bevond, van mijne behouden aankomst kennis.

Dit geschiedde mede ten hove, en spoedig daarop

werd ik in particuliere audientie bij den Souverainen Vorst ontvangen. Die ontvangst was zeer beleefd, doch bleef wat mijn plaatsing betreft, vooreerst buiten gevolg.

In Junij ging ik na mij gedurende dien tusschentijd meerendeels te Gouda te hebben opgehouden, weder naar Parijs, om aldaar order op mijne achtergelatene zaken te stellen, een gedeelte mijner meubelen te verkoopen, en het verdere in te pakken, om per scheepsgelegenheid over Rouaan naar Holland te doen vervoeren. Tot dien tijd bleef de familie Appellius in mijn appartement.

Ik genoot gedurende mijn verblijf nog vele blijken van vriendschap en belangstelling, na afdoening mijner zaken, Parijs, waarschijnlijk voor altijd verlatende.

Na mijne terugkomst in Holland was mijn verblijf en dat mijner familie verdeeld ten huize van mijnen Vader te Gouda, en van mijn zwager de Beaufort in 's Hage, zonder eenige plaatsing te bekomen, ofschoon ik mijne dienst welmeenend had aangeboden. Dit moet te meer verwonderen, daar mijne eerste ontvangst bij den Vorst zeer goed en onderscheidend geweest was. Nimmer ben ik te weet gekomen of en zoo ja welke reden daartoe bestond. Alles doet echter vermoeden, dat er iemand geweest is die mij heeft tegengewerkt maar intusschen was mijn ondervinding niet geschikt om mijn vertrouwen op oude kennissen, te dezen aanzien te bevestigen. Ik gevoel mij echter gedrongen hier met erkentenis gewag te maken van den toenmaligen Minister Secretaris van Staat Falck, van wien ik veel belangstelling heb mogen ondervinden.

Ik weet dat men toen wel eens het heeft willen voordoen, of ik niet aan mijn vorige rangen te veel gehecht

en daardoor ongemakkelijk was. Geheel zal ik die zoo natuurlijke en billijke gehechtheid niet tegenspreken, maar dat het mij niet ongemakkelijk maakte bleek wel duidelijk uit mijne aanneming van eene der drie burgemeesters plaatsen te Gouda, waartoe ik mij op het onverwachtst en zonder er te voren iets van te hebben vernomen, benoemd zag.

De benoeming geschiedde ter gelegenheid van de voorloopige organisatie van een nieuw Stedelijk Bestuur ter gemelde plaatze, en wel uithoofde van den zeer verachterden toestand, waarin de publieke administratie zich aldaar bevond. Het koninklijk besluit dateert van den 12 Maart 1815.

Mijn gevoel van verplichting om mij niet aan 's konings roeping te onttrekken en van de andere zijde dat van aan mijn geboortestad welligt van eenig wezenlijk nut te kunnen zijn, deden mij den grooten weerzin overwinnen, die anders aan mijne aanneming zoude hebben in den weg gestaan. Spoedig echter hoopte ik mij daarvan te kunnen ontslaan, doch de opgevolgde terugkomst van Napoleon in Frankrijk deed mij mijn opgevat voornemen tot andere tijdsomstandigheden uitstellen.

Zoo kreeg ik dan de handen in een zeer verwarden en met vele schulden beladen boedel, doch mijne drukke en onaangename bemoeijingen werden verligt door de zeer groote mate van vertrouwen, welke ik zoo van alle de Leden van het Bestuur als van de Ingezetenen in het algemeen mogt ondervinden.

Bij Kon. besluit van den 15 Mei 1815 werd ik benoemd tot Lid eener adviserende Staats-Armen Commissie, waarin even veel Leden uit de Zuidelijke als uit de Noordelijke provincien zitting kregen,

maar welke Commissie sedert tot geene resultaten geleid heeft.

Kort daarop, en wel bij besluit van 12 Jan. 1816 werd ik benoemd tot Referendaris der eerste klasse op eene jaarwedde van vierduizend gulden, met eene nader op den 26 Januarij gegevene koninklijke verklaring, dat ik het op het einde van dat loopende jaar zou blijven fungeren als Burgemeester van Gouda, en mitsdien gedurende dezen tijd niet gehouden zou zijn mijne vaste woonplaats binnen 's Gravenhage te vestigen.

Bij aanschrijving van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland dd. 13 Aug. 1816 zag ik mij eene nieuwe Commissie opgedragen, ten gevolge der benoeming op den 30 Julij bevorens door den koning gedaan van eene Commissie van vijf Leden, waarvan ik de eerst benoemde was, en tengevolge waarvan ik dezelve heb gepresideerd strekkende, om te regelen de verschillen welke de geotroijeerde vervening van den Krimpenerwaard betreffende, in onderscheiden opzigten gerezen waren, en welke de Koning verlangde met vermijding van regterlijke procedures, door schikking tot afdoening te brengen, zijnde ter behandeling van dit onderwerp onderscheidene conferentien zoo te Gouda als met de daartoe opgeroepene belanghebbenden, ook te Amsterdam gehouden. Deze Commissie bestond uit Mr. L. v. Toulon referendaris van de 1^e klasse, H. de Wekker de Groot, griffier van 't vredegeret te Schoonhoven, Mr. F. van de Poll, advokaat te Amsterdam, Mr. M. W. de Jonge, advokaat te 's Gravenhage en C. A. Pijl, President van het bestuur van Alblasterdam.

Tegen het einde van den gemelden jare deed ik nu, ten gevolge van het bovengenoemd besluit van 26 Januarij

de vereischte aanvraag tot ontslag van het Burgemeesterschap, en ik mogt dat te meer doen, daar nu reeds eene geregelde gang aan de administratie te Gouda, en aan de binnen eenige jaren opvolgelyk te liquideren zoo loopende als gevestigde schuld, te zamen ongeveer vier ton bedragende, niet alleen zonder nieuwe belastingen, maar zelfs ook met afschaffing van enkele der bestaande, verzekerd was.

De stedelijke Raad kwam echter op de voor mij meest vleijendste wijze tusschen beide, en maakte gedurende mijne afwezigheid, op voorstel van den Heer Kemper, die mij in het Voorzitterschap verving, eenparig een adres aan Z. M. om mij in de gemelde betrekking te behouden.

Daaraan werd toegegeven en bij Kon. besluit van 18 Dec. 1816 werd mij vergund om bij voortduring, en totdat Z. M. over hem tot andere werkzaamheden zal beschikken, het Burgemeesterschap der stad Gouda te blijven waarnemen.

Op den 23 Julij 1817 gaf mij die Raad een nieuw bewijs van de jegens mij bestaande gevoelens, door mij in de plaats van den Heer van Harencarspel Decker overleden, te benoemen tot Lid in de vergadering der Staten van Holland.

Intusschen (in 1816) had ik met mijn huisgezin betrokken het huis der familie de Lange, hetwelk naderhand door mij werd aangekocht.

In dit huis had ik (den 12 Maart 1818) het genoeg om de bruiloft te vieren van mijne oudste dochter, die met de Heer (Jonkh.) G. I. Beeldsnijder van Amsterdam door het huwelyk verbonden werd.

Bij deze gelegenheid ondervonden wij vele blijken van belangstelling aan de zijde der Goudsche bevolking

Naaste betrekkingen kwamen het feest bijwonen, en ook mijn reeds hoog bejaarde Vader gaf het voorbeeld van vrolijkheid en vergenoegen.

Uit dit huwelijk zijn geboren twee dochters namelijk Henrietta Martina Johanna den 15 Maart 1827 en Louisa Johanna den 16 Mei 1828.)

Spoedig echter werd die vrolijkheid door rouw opgevolgd.

Mijn waardige Vader in dunnere dan zijne gewone kleding naar het Stadhuis zich begeven hebbende, vatte bij het opklimmen der trappen, bij eenen zeer guren storm, eene koude, waarvan niettegenstaande hij tot laat in den nacht zeer vrolijk aan tafel bleef, de gevolgen zich reeds den volgenden morgen vertoonden, welke weldra, na eenige dagen een einde aan zijn voor ons dierbaar leven maakten, zijnde zijn sterfbed een voorbeeld geweest tot zelfs in de laatste oogenblikken van kalmte en zielsrust. Hij stierf 82 jaren oud.

In het volgend jaar werd ik door de vergadering der Staten van Holland benoemd tot Lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal. Na van den Koning verlof gevraagd en bekomen te hebben om zonder hinder mijner andere betrekkingen, die benoeming aan te nemen, ben ik na telkens vernieuwde verkiezingen daarin gedurende dertien jaren werkzaam geweest, terwijl ik veelal mij het presidie van eene der afdeelingen bij dezelve vergadering zag opgedragen.

Zoo liep mijn leven in afwisselende bezigheden en bemoeijingen voort, maar ook werd mij en de mijnen een nieuwen zegen voorbereid, door het huwelijk van mijne tweede Dochter met den Heer M. van der Koog, toenmaals ontvanger van 's Rijks belastingen te Gouda,

welk huwelijk plaats had op 17 Jan. 1822 en bij de overkomst der familie in gemeenschappelijke vreugde gevierd werd. Uit dat huwelijk is op den 21 Dec. 1822 geboren een Zoon, aan wien de namen van Lodewijk, Johan gegeven werden.

Ten gevolge der organisatie van de Gemeentebesturen op het nieuw daartoe vastgesteld Regerings-Reglement werd ik bij Kon. besluit van 23 Feb. 1824 houdende benoeming van Burgemeester en wethouders verkozen tot Burgemeester te Gouda. Daaraan was eenige vermeerdering van tractement verbonden, doch op verre na niet in verhouding met het te gelijker tijd voor mij bepaald financieel gemis, daar, uit aanmerking dat mijne definitieve plaatsing aan het hoofd van genoemd Bestuur mij buiten de gelegenheid stelde om in hoedanigheid van Referendaris der eerste klasse werkzaam te zijn, bij besluit van denzelfden datum mij een wachtgeld van Twee duizend guldens in plaats van het tractement van vierduizend werd toegekend. Sedert deze nieuwe organisatie openbaarde zich bij den Stedelijken Raad een stelzel van somtijds hatelijke oppositie, welke mij wel eens een lastigen strijd veroorzaakte, toch evenwel tot dat einde toe door mij met goed gevolg werd tegengegaan.

In datzelfde jaar 1824 werd ik bij Kon. besluit van 26 Aug. benoemd tot Dijkgraaf van den lande van Steijn en Willes.

Zeer onverwachts vernam ik voorts bij missive van den Minister van Staat Kanselier der orde van den Nederlandschen Leeuw, dat Z. M. mij bij besluit van 4 Oct. 1825 had toegekend het voor de Ridders bepaalde ordeteeken.

Zoo zag ik mij ook op den 2 van Hooijmaand 1827 verkozen tot Lid der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leijden.

Maar gedurende diezelfde jaren trof mij ook een bittere ramp. Mijn eenige zoon die voor de grensdienst als Controleur der belastingen in de provincie Limburg geplaatst was, bemerkte op een avond wanneer hij een bezoek bij den Heer Baron van Tuijll van Heire aflegde, dat er iets floersachtigs zijn gezicht belemmerde. Den volgenden dag vond hij zulks toegenomen, en dit deed hem besluiten, om, na order op zijne zaken gesteld te hebben zich te paard te zetten en naar zijne Ouders te begeven. Onder weg verergerde het reeds zoodanig, dat hij verplicht was iemand te paard tot wegwijzer bij zich te nemen. Dit gebeurde in het jaar 1823. Met onderscheidene deskundigen werd opvolgelijk geraadpleegd, doch vruchteloos. De Heer Haan, Doctor in de Chirurgie te Rotterdam die uit hoofde van eenige hem bewezene diensten gedurende ons verblijf te Parijs, hem met veel belangstelling en vriendschap behandelde, zond ter lezing eene brochure waarin hoog opgegeven werd van proeven door branding in de oogen tot genezing met goeden uitslag genomen. Dit maakte indruk op hem en ofschoon wij ons in deze van raad meenden te moeten onthouden, achtte hij het geraden deze kuur te beproeven (hij was reeds te voren door van der Lee te Rotterdam gemagnetiseerd) en zich te dien einde onder de behandeling van genoemde Heer Haan te stellen. Zijne moeder vergezelde hem en beijverde zich door het aanwenden van de meeste zorgen gedurende dit lange lijden. De kuur mislukte en bij de blindheid voegde zich eene ziekte in de hersenen, die nader tot eene

volslagene krankzinnigheid oversloeg en in dien toestand zagen wij den ongelukkigen, totdat de dood in November 1831, terwijl hij even te voren naar het gesticht te Utrecht, bij mijne verhuizing derwaarts, was overgebracht, een einde aan zijn leven maakte en ons den eenigen Zoon deed missen.

Intusschen had het jaar 1830 een hoogst belangrijk tijdstip van mijn leven opgeleverd. Men weet dat in het laatst van Augustus deszelfden jaars de schandelijke opstand in de zuidelijke provincien begon. In deze omstandigheden had ik mijne bijzondere dienst, zoo die van eenig nut kon worden gerekend, aangeboden. De Koning deed eene buitengewone vergadering der Staten-Generaal beschrijven tegen den 14 September van genoemd jaar. Daags te voren begaf ik mij naar 's Hage, en vervoegde mij ten einde mijne begeerte tot het vernemen van nieuws te voldoen, dadelijk naar de Societeit. Onder de zeer weinigen die ik aldaar nog vond was mijn ambtgenoot Hoyneck van Papendrecht van wien ik, niet zonder mijne groote verwondering vernam, dat er dienzelfden avond eene vertrouwelijke bijeenkomst van de Noordelijke leden der vergadering stond gehouden te worden, ten einde te overleggen wie derzelve tot Candidaten voor het presidium, den volgenden dag te benoemen onder verbintenis, dat allen eenparig ter vergadering hunne stem zouden geven, aan degenen die in de gemelde bijeenkomst door het onderling overleg zouden gekozen worden. Ik, die tot goeder trouw ofschoon dan na inzage verkeerdelijk meende, dat de Voorzitter der laatste gewone Vergadering van zelve moest optreden, zag hiervan niet weinig op en dit vermeerderde grootelijks toen de Heer Hoinck er bijvoegde

te geloven, dat veel aanmerking op mijn persoon zou gevestigd worden. Ofschoon hieraan nog weinig hechtende, besloot ik echter mij wat later naar de aangekondigde bijeenkomst te begeven in hoope van op die wijze minder in het oog te vallen voor eene benoeming waartegen ik terecht bij de gewigtige omstandigheden van het oogenblik zeer sterk opzag. Toen ik kwam vond ik wel dat de stemming reeds was aangevangen, doch hoorde ik ook tevens mijn naam herhaaldelijk opnoemen. De uitslag was, dat, onder verband als hierboven gezegd is ik tot eerste Candidaat bestemd werd, de Heer Clifford tot tweeden en de Heer Corver Hooft President bij de vorige zitting tot derden. Ik trachtte het onweder dat mij bedreigde van mij af te keeren, door in het midden te brengen, dat hoe hoogst gevoelig ik was aan het ondervonden zoo bijzonder blijk van achting en vertrouwen en hoezeer ik besepte dat mijne overtuiging van het gemis aan alle de in zulke omstandigheden vereischte krachten welligt geene genoegzame reden om mij te verschoonen, zou opleveren, er echter een ander oogpunt was, dat meerderen indruk kon en moest te weeg brengen, het oogpunt namelijk van het voor mij bestaan van andere van het gouvernement afhankelijke betrekkingen welke, vooral thans naar mijn inzien minder vereenigbaar met het presidie behoorden geacht te worden. Deze mijn deed echter geenszins de gehoopte uitwerking. Men beantwoordde mij uit het gezegde, dat juist mijne opmerking te meer bewees dat men zich in de keuze niet vergist had, en dit gezegde werd van eene algemeene toestemming gevolgd. De schok van onderscheidene aandoeningen, die ik bij deze gelegenheid ontving valt geenzins te beschrij-

ven, en lang zeer lang heb ik daarvan gevoel gehad, waartoe ook de gebeurtenissen der volgende dagen niet weinig toebragten. Des voormiddags daaraan had de keuze tot voordragt overeenkomstig het hier bovengemelde plaats. Op het gebleken verlangen des Konings, dat deze voordragt dadelijk zou worden overgebracht, en dat de vergadering slechts voor een uur zou worden opgeschort, werd dan ook de keuze van Z. M. dadelijk bekend gemaakt, en zag ik mij als door een tooverslag op de presidiale stoel geplaatst, waar ik met eene in der haast en in ontroering bedachte aanspraak mijne nieuwe functie aanvaardde.

Het is bekend, welke de drang is geweest der opvolgende omstandigheden. De miltzieke geest van sommigen, de vrees van anderen, en wat ik meer zou kunnen aanvoeren verhinderden zoo veel te doen als mij wenschelijk was toegeschenen.

Dagelijks had ik overeenkomstig 's Konings uitdrukkelijk verlangen de eer bij Z. M. te worden ontvangen. Het uur van achten des morgens was daartoe bestemd, en dikwijls was ik dus in de gelegenheid om getuige te zijn, van het kalm overleg en van het onwankelbaar vertrouwen dat 's konings karakter kenmerkte.

Ten blijke van Z. M. tevredenheid zag ik mij ter gelegenheid der sluiting van deze bijeenkomst bij besluit van 2 Oct. benoemd tot Staatsraad in buitengewone dienst, terwijl het mij toegelegd wachtgeld bleef voortduren.

Spoedig volgde de tijd der gewone vergadering van de Staten-Generaal, op welke echter nu geene der Zuidelijke Leden, twee hadden er zich echter aangemeld; de Heeren de Moor en Sandelin, verschenen.

Ik werd met bijna eenparige stemmen bij vernieuwing

tot eerste Candidaat voor het presidie gekozen, en Z. M. benoeming volgde bij besluit van 20 October.

Het genot van achting en vertrouwen zoo wel aan de zijde der Leden als aan die van het Gouvernement, kwam mij zeer te stade bij de meer dan ooit noodige voorzigtige leiding van zaken. Een treffend bewijs daarvan zal men kunnen bespeuren bij het navolgende: Kalnte van geest en zin was zeker bij de elkander snel opvolgende gebeurtenissen van dien tijd bezwaarlijk overal en bij een ieder, in acht te nemen, en daaruit sproten onderscheidene en somtijds heftige denkbeelden omtrent hetgeen men oordeelde het welzijn en behoud van den zoo zeer geschokten staat te vorderen. Deze was de bron, welke mede aan sommige Leden der vergadering deed geloven, dat de tweede Kamer zich thans meer moest laten zien zonder bij zulke buitengewone en critieke omstandigheden, zich angstvallig te houden aan het geen alleen voor kalme tijden geschikt was, enz. Op zekeren morgen vervoegden zich eenigen dier leden bij mij, vragende het beleggen van een Committé-generaal tegen den volgenden dag, ten einde alsdan te overwegen, wat in deze zou kunnen geschieden. Deze vraag werd met zeer veel aandrang gedaan en in het reglement wettigde dezelve in den algemeenen zin. Ik stond echter voor mij zelve te zeer in het begrip dat men aan den eenen kant bij de tegenwoordige omstandigheden zich vastelijk aan de Grondwet (welke wijzigingen dezelve ook nader zoude mogen vorderen) behoorde aan te sluiten, en van eene andere zijde op de meest voorzigtige wijze vermijden wat verschil van inzichten zoude kunnen aankweken en ook bij het publiek doen wortel vatten, dat ik al dadelijk wenschte het

middel te vinden om een Committé-generaal 't welk ophef geven moest en waarvan het geheim niet te bewaren viel, te kunnen vermijden, aan den anderen kant, gelovende, dat bij zekere opgewondenheid, die ik bespeurde, het nuttig en goed konde zijn om eens aan de praat te komen, maar echter geheel en familie en zonder eenigen schijn van wettige bijeenkomst. Uit dien hoofde liet ik dadelijk alle de respectieve Leden verzoeken om, dienzelfden avond, in een bijzonder vertrek, (daartoe aangewezen), zich wel te willen vervoegen. Aan dat verzoek werd algemeen voldaan en ik gaf toen te kennen dat ik deze geheel inofficieële gelegenheid niet ongeschikt achtte, om als goede vrienden eens, als 't ware, ons hart te luchten, en onderling van gedachten te wisselen, omtrent den tegenwoordigen stand der publieke zaak. Dit had bijval, zeer vele en verschillende opmerkingen werden er gehoord. Vele antwoorden en wederleggingen volgden daarop. Alles liep af in den goeden bedaarden zin en ik werd verzocht den volgenden morgen aan Z. M. wel eenig verslag te willen geven van het voorgevallene. Ik mogt deze taak, ofschoon met moeilijkheden verzeld niet weigeren en zoo liep deze ontmoeting af, waarvan ik het denkbeeld tot uitvoering altijd onder mijne gelukkigste ingevingen geteld heb, en waaraan ik, uit hoofde van den goeden geest daardoor bevorderd, nog steeds met veel genoegen herdenke. Toen ik den volgenden morgen het kabinet des Konings intrad gaf Z. M. mij al aanstonds de vraag ter beantwoording, wat ik toch den vorigen avond had uitgevoerd en hoe ik dit met de grondwet kon overeenbrengen enz.? Het was echter niet ongemakkelijk voor mij om onder uiteenzetting der bestaande

beweegredenen mijn gedrag te regtvaardigen en te doen goedkeuren. Na een zoo veel mogelijk volledig verslag van het besprokene gegeven te hebben deed Z. M. mij het verlangen blijken om hetgeen ik nu mondeling had vermeld, in schrift te ontvangen. Van het paleis komende vervoegde ik mij bij den Heer Griffier de Geer, die 's avonds te voren, naast mijgezeten, eenige aantekeningen gemaakt had. Wij zetten ons dadelijk aan het werk en dienzelfden middag bekwam de Koning het gevraagde, hetwelk, zoo als mij daags daaraan gezegd werd, aan den Heer Minister Verstolk was toegezonden, ten einde eene onderhandsche nota tot antwoord gereed te maken, en weinige dagen verliepen er slechts toen Z. M. mij die nota ter hand stelde met vrijlating om bij eene nieuwe oproeping van gelijken stempel als mijne eerste geweest was, die aan de Leden mede te deelen. Het zal onnoodig zijn hierbij te voegen welk een goede indruk hieruit geboren werd.

Ook andere belangrijke ontmoetingen zijn mij gedurende den zoo bijzonderen tijd van mijn Voorzitterschap te beurt gevallen. Altijd heb ik (slechts met ééne uitzondering toen in mijne tegenwoordigheid de tijding ontvangen werd van den afval des Generaals G. die zoo bijzonder was welgedaan) den Koning kalm, welgemoed en vertrouwend gevonden. Veel onderscheiding heb ik zoo van Z. M. zelve en van zijne Ministers als van mijne medeleden mogen genieten, en zoo heb ik dan van deze betrekking, waartegen ik te regt zeer had opgezien, zeer veel aangenaams inge oogst, gelijk de brieven welke ik bij het einde mijner functien van gemelde Heeren Ministers ontving mij tot een blijvend gedenkteeken zijn van hunne gevoelens te mijwaarts.

Intusschen werd ik op den 7 Julij 1831 door de provinciale Staten op nieuw herkozen als Lid der 2^e Kamer aan welke keuze echter geen gevolg is kunnen gegeven worden zooals hierna zal blijken.

Maar ook even zoo was ik even voor den aanvang van dit zelfde jaar bij vernieuwing benoemd tot Burgemeester der Stad Gouda van welke Commissie ik verzocht had te worden ontslagen, maar aan welker provisionele wederaanvaarding ik mij op zeer vriendelijke aanzoeken niet mogt onttrekken, nadat mij van wege den Koning door den Minister van binnenl. zaken was bekend gemaakt dat voor zoo ver ik mogt kunnen verlangen dien post voor den bepaalden zesjarigen termijn neder te leggen zulks aan geene moeijelijkheid onderhevig zoude zijn.

Dat nederleggen werd voorgekomen door een Kon. besluit van den 13 Sept. 1831 waarbij ik werd aangeesteld tot Gouverneur der provincie Utrecht zullende echter deze benoeming eerst effect sorteren na de sluiting der tegenwoordige gewone Vergadering van de Kamers. En op deze wijze ontving ik dus een zeer bijzonder vereerend bewijs van 's Konings tevredenheid over mijne waarneming en bemoeijenissen. De Minister van binnenl. zaken ad interim mij daarvan officieel kennis gevende wenschte mij dan ook te regt geluk met dit vernieuwde bewijs van 's Konings vertrouwen. Mijn ontslag als Burgemeester der stad Gouda werd mij nu verleend bij Kon. besluit van 24 Sept. terwijl ik op den 15 October werd opgeroepen tot het doen van den eed in mijne nieuwe betrekking, en denzelven dan ook toen in 's Konings handen aflegde.

Na deze benoeming verviel van zelve mijne nieuwe

zitting neming bij de 2^e kamer en ik had toen het genoegen dat ik in mijne plaats mijn Zwager, Mr. T. C. de Bordes door de provinciale vergadering gekozen zag.

Groot en menigvuldig zijn de beslommeringen geweest welke mijne nieuwe betrekking heeft veroorzaakt. Onze verhuizing, eene zekere uitzetting van huishoudelijken staat aan mijne nieuwe plaatsing verbonden, het verlaten van eenen en anderen eigendom in Gouda verkregen, en naar ons genoegen ingerigt, het afscheid eindelijk van mijne geboortestad, welke ik in het geval was geweest eenige dienst te bewijzen en van vele aan mij verkleefde ingezetenen, welke ik nu moest achterlaten, dit alles was wel in staat om mij soms op eene zeer aandoenlijke wijze bezig te houden.

Bijzonder telle ik ook daaronder een feestmaal mij bij intekening door velen der voorname ingezetenen gegeven, en waarbij ik zoo in dicht als in prosa hartelijke uitboezemingen en ongeveinsde bewijzen van achting en van leedwezen over mijn vertrek mogt ontvangen.

Van eenen anderen kant was mijne nieuwe kennis-making in Utrecht van eenen zeer aangenamen aard, en ik mogt mijne nieuwe betrekking aanvaarden onder de beste voortekenen, gelijk de uitkomst dan ook later en tot hiertoe, daaraan gelukkig heeft beantwoord. Intusschen was ik nog niet lang in deze mijne nieuwe betrekking geweest, of ik kreeg een onderhandsch maar zeer dringend aanzoek (om mij naar het Gouvernement van Groningen) waar men meende dat ik in eene bijzondere zaak van nut zou kunnen zijn, te verplaatsen. Zeer gunstige voorwaarden werden mij aangeboden, doch de bedenkingen welke ik daartegen meende te

kunnen en te mogen maken, waren van een aard dat zij 's konings goedkeuring mogten wegdragen, en ik op mijne standplaats verbleef.

Reeds vroeger en wel bij open brief van 4 Junij 1832 werd ik met algemeene stemmen tot Honorair Lid van het provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen door deszelfs Bestuurders verkozen.

In het volgende voorjaar leed ik het verlies van mijn eenig overgebleven Broeder Johan Adriaan Hendrik, Commissaris voor de in en uitgaande regten te Amsterdam, een verlies te smartelijker naar mate hij bij het dertienjarig verschil onzes ouderdoms, bevorens ter bevordering zijner opvoeding eenigen tijd in 's Hage bij mij had ingewoond, en daardoor onze betrekkingen te meer waren aangekweekt. Van mijne zijde ondervond ik terzelfder tijd en vervolgens dat mijne gezondheid, die altijd zeer gelukkig geweest was, minder bestendig werd, waartoe het zittend leven, hetwelk naar mijn gevoel van de waarneming mijner functien niet behoorde te worden afgescheiden, waarschijnlijk maar al te veel heeft bijgedragen. Het was daarom dat ik in 1835 eene poging aanwendde ter bekoming van mijn ontslag met pensioen, edoch de voldoening aan dat verlangen werd voor als nog ofschoon dan op de meest gracieuze wijze, verschoven. De viering van het 200-jarig bestaan der hooge school te Utrecht in 1836 verschafte mij onderscheidene bemoeijingen daartoe betrekkelijk, eene viering, voor mij te aangenamer, daar ik vijftig jaren geleden het toenmalig feest als kweekeling dier school had bijgewoond. Tijdig genoeg vóór dat gemelde viering zoude aanvang nemen begaf ik mij naar 's Hage,

om mij en mijne woning aan te bieden, in geval er van de Leden der Koninklijke familie tot de bijwoning van het feest mogt worden toegestemd. Z. K. H. de Prins van Oranje met zijne twee oudste zoons naar Engeland vertrekkende, kon uit dien hoofde aan den geuiten wensch niet voldoen, doch Z. K. H. Prins Frederik nam het aanbod gunstig aan en vervoegde zich met zijnen adjudant de Ceva op dinsdag den . . . ten mijnent verblijvende tot den daaraan volgenden zaterdag gelijk eene bijzondere aanteekening van dat verblijf en het gedurende dien tijd verrigte, onder mijn aanteekeningen zal gevonden worden.

Maar ook kort voor den aanvang van dat feest werd ik op eene zeer aangename wijze verrast door een nieuw blijk van 's Konings openlijke goedkeuring, bestaande in mijne bij besluit van 1 Junij gedane bevordering tot Kommandeur der orde van de Nederlandschen Leeuw.

Een weinig later mogt ik mij nog gedurende den loop van datzelfde jaar verheugen bij de herinnering van nu gedurende eene halve eeuw in 's lands dienst te hebben doorgebracht. Eene herinnering welke in het naauwst verband staat met mijne diepe, eerbiedige erkentenis aan de Hemelsche Voorzienigheid voor Hare ondersteuning en zegenrijke leiding. Ook daarvan zal in mijne papieren eene bijzondere aanteekening gevonden worden.

In 1837- werd mij een nieuw hoogst vereerend bezoek bestemd. Het was nu de Koning zelve, die bij eene uitdrukkelijk daartoe aangelegde reize een kort verblijf in onderscheidene gewesten verlangde te houden en ook deze provincie met zijne hooge tegenwoordigheid vereeren.

Er waren voor mij slechts zeer weinige dagen tot het maken van de vereischte voorbereidselen en beschikkingen welke ik echter het genoegen had, over het algemeen, gelukkig te zien uitvallen. Z. M. deed mij de eer aan zijn intrek met zijn gevolg ten mijnent te nemen en ook van het middagmaal gebruik te maken, waarop, na daartoe door mij verkregen verlof, behalve 's Konings gevolg, ook eenige andere voorname ingezetenen der provincie benevens mijne Vrouw en Dochter (de andere afwezig zijnde) tegenwoordig waren. Medeten aanzien van dit bezoek zijn meerdere bijzonderheden te vernemen uit de aantekening door mij daarvan gehouden.

Ik vergat nog te melden, dat nadat tengevolge van een zeer bijzonder onderzoek en door mij ingewonnen inlichtingen omtrent den tegenwoordigen toestand der zoogenaamde Mijdrechtsche droogmakerij, en waaruit gebleken was dat die toestand meer en meer verachtert, voorstellen door mij aan de hooge Regering waren gedaan, de Koning bij besluit van 27 Junij 1836 N°. 60 eene Commissie benoemende belast met het beramen en voorstellen der middelen welke ter eindelijke verbetering van den staat dier droogmakerij zouden kunnen worden aangewend, en om na de goedkeuring dier middelen, met het beheer en het toezigt over de uitvoering daarvan te worden belast, terwijl ik bij datzelfde besluit tot Voorzitter dier speciale Commissie mij bestemd zag.

En zoo ben ik dan gevorderd tot in het jaar 1838 bij welks aanvang ik deze herinneringen op het papier breng. Ik doe zulks met de meeste eenvoudigheid en bestemme het, behalve de betrachting, die ik er voor mijzelfen uit beoogte, alleen en uitsluitend voor mijne

naastbestaanden en vrienden. Er zal genoeg in gevonden worden om aan te wijzen dat mijn loopbaan, gedurende dit leven, somtijds moeilijk en woelig was; — dat mij veel ongedachts is wédervaren; — dat ik bijzondere ondersteuning en zegen van Boven heb mogen ondervinden; terwijl ik ook nog nu, na den zeventigjarigen ouderdom bereikt te hebben, en bij mijnen voortdurenden wensch om mijne, misschien nog slechts korte levensdagen in rust te mogen eindigen, in dank de noodige lust en krachten mag ervaren ter uitoefening van de drukke en soms moeilijke taak, welke mij nog blijft aanbevolen, zoodat ik wel onder diep gevoel van erkentenis aan mijnen Hemelschen Weldoener alle reden heb om den bij mij zoo vereerden Vader Cats na te zeggen:

God heeft mij grooter deel: Hij heeft mij ruimer leven

Dan ik ooit wenschen dorst, op aarde toegeschreven,

Hij heeft tot hooger staat en eere mij gebragt

Als ik van Zijne gunst mijn leven had gewacht;

Hij heeft mijn domme jeugd, mijn onbedachte jaren

Genadig overzien en gunstig willen sparen;

Hij heeft mij vrijgesteld van menig ongeval,

Waarom ik Zijnen naam voor eeuwig roemen zal.

Nu is dit ligchaam oud, mijn dagen hoog gerezen,

Wil toch de dezer uur mijn heil en toeylugt wezen!

Geef troost aan deze ziel omtrent mijn lesten dag,

Opdat ik uit het vleesch met vreugde scheiden mag!

L. VAN TOULON.